

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

факультет фінансів

кафедра корпоративних фінансів і контролінгу

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА Інвестиційний менеджмент
Галузь знань 07 Управління та адміністрування
Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Форма навчання: очна (денна)

КВАЛІФІКАЦІЙНА МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на тему « Фінансування інноваційної діяльності в Україні »

здобувача Козинця Нікити Віталійовича

Науковий керівник: к.е.н., доцент, Шуплат
О.М.

**Робота допущена до захисту перед екзаменаційною комісією з атестації
здобувачів вищої освіти (ЕК)**

Завідувач кафедри: д.е.н., проф. Терещенко О.О.

Київ 2023

Реферат

Кваліфікаційна магістерська робота містить 79 сторінок, 4 таблиці, 30 рисунків, список використаних джерел з 62 найменувань та 1 додатку – на 1 сторінці.

Фінансування інноваційної діяльності в Україні

Об'єктом дослідження виступає процес фінансування інноваційної діяльності.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних та практичних положень щодо фінансування інноваційної діяльності в Україні.

Мета кваліфікаційної магістерської роботи є узагальнення теоретичних засад та обґрунтування прикладних аспектів фінансування інноваційної діяльності в Україні.

Відповідно до поставленої мети були визначені такі *завдання*:

- дослідити суть, поняття і форми фінансування інновацій та їх роль у розвитку економіки країни;
- визначити особливості фінансування інноваційної діяльності;
- виділити роль держави у забезпеченні фінансування інноваційної діяльності;
- зробити оцінку стану та динаміки фінансування інновацій;
- дослідити основні програми підтримки розвитку інновацій;
- провести аналіз інноваційно-інвестиційної привабливості України;
- дослідити сучасний зарубіжний досвід фінансування інновацій та інноваційної діяльності і перспективи його застосування в Україні;
- окреслити проблеми і пріоритети в інноваційній діяльності та її фінансуванні.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що був запропонований шлях відновлення української економіки через збільшення фінансування інноваційного розвитку енергетичного сектору України.

Рік виконання кваліфікаційної магістерської роботи: 2023 рік.

Рік захисту роботи: 2023 рік.

Ключові слова: джерела фінансування, інноваційна діяльність, економіка, інвестиції, конкурентоспроможність, управління ризиками, стратегія інноваційного розвитку.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ФІНАНСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	6
1.1 Сутність, поняття і форми фінансування інновацій та їх роль у розвитку економіки країни.....	6
1.2 Особливості фінансування інноваційної діяльності.....	12
1.3 Роль держави у забезпеченні фінансування інноваційної діяльності...	17
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ФІНАНСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ.....	27
2.1 Оцінка стану та динаміки фінансування інновацій.....	27
2.2 Аналіз інноваційно-інвестиційної привабливості України.....	34
2.3 Основні програми підтримки розвитку інновацій.....	40
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО РОЗВИТКУ ФІНАНСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ.....	48
3.1 Зарубіжний досвід фінансування інновацій та інноваційної діяльності і перспективи його застосування в Україні.....	48
3.2 Проблеми і пріоритети в інноваційній діяльності та її фінансуванні...	56
ВИСНОВКИ.....	69
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	72
ДОДАТКИ.....	80

ВСТУП

Актуальність. Інновації являються драйвером бізнесу та передумовою успішного розвитку економіки країни. Впровадження інноваційних технологій в діяльність промислових підприємств дає змогу останнім оптимізувати свої процеси та скорочувати витрати. Саме використання інновацій пришвидшує розвиток компанії та покращує її фінансові результати. Основним завданням цього дослідження є аналіз та розуміння важливості фінансування інноваційного розвитку, від якого залежить як добробут країни, так і її громадян. Як показав 2022 рік – саме впровадження інновацій може стати чудовим підґрунтям для захисту нашої країни від ворога, яскравим прикладом є інноваційні джерела енергії, які використовувались в періоди блекаутів.

Саме тому дослідження тематики фінансування інноваційної діяльності нашої країни є важливим, адже вже сьогодні потрібно готувати план розвитку, який можна буде втілити вже зовсім скоро. Післявоєнний розвиток нашої країни має початися з відновлення її економіки та впровадження в неї інновацій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Істотний внесок у розвиток інновацій як науки зробили такі вітчизняні та зарубіжні науковці і вчені як Мамонтова Н. А. [16], Іванчук Н. В. [16], Полякова Ю. В. [17], Шайда О.Е [17], Помилуйко Є. О. [18], Фрімен С. [19] та багато інших.

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної магістерської роботи є узагальнення теоретичних засад та обґрунтування прикладних аспектів фінансування інноваційної діяльності в Україні. Відповідно до зазначеної мети у ході дослідження поставлено та вирішено такі завдання:

- дослідити суть, поняття і форми фінансування інновацій та їх роль у розвитку економіки країни;
- визначити особливості фінансування інноваційної діяльності;

- виділити роль держави у забезпеченні фінансування інноваційної діяльності;
- зробити оцінку стану та динаміки фінансування інновацій;
- дослідити основні програми підтримки розвитку інновацій;
- провести аналіз інноваційно-інвестиційної привабливості України;
- дослідити сучасний зарубіжний досвід фінансування інновацій та інноваційної діяльності і перспективи його застосування в Україні;
- окреслити проблеми і пріоритети в інноваційній діяльності та її фінансуванні.

Об'єктом дослідження виступає процес фінансування інноваційної діяльності.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних та практичних положень щодо фінансування інноваційної діяльності в Україні.

В процесі написання кваліфікаційної магістерської роботи були використанні наступні *методи дослідження*: групування (шляхом надання класифікацій та структурування великої кількості інформації), порівняння (порівняння результатів експериментів та порівняльний аналіз підходів до вирішення проблеми), аналіз (аналіз впливу різних факторів на результати дослідження), синтез (синтез різних теорій для розробки нового концептуального підходу, синтез різних національних моделей інноваційного розвитку), табличний та графічний способи представлення інформації.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що був запропонований шлях відновлення української економіки через збільшення фінансування інноваційного розвитку енергетичного сектору України.

Інформаційна база дослідження кваліфікаційної магістерської роботи це фундаментальні концепції та підходи, представлені у класичних та сучасних працях вітчизняних і зарубіжних учених, які займаються проблемами фінансування інноваційної діяльності.

Кваліфікаційна магістерська робота складається із вступу, трьох розділів і висновків, списку використаних джерел з 62 найменувань та 1 додатку – на 1 сторінці. Повний обсяг роботи – 79 сторінок, з них 71 сторінка основного тексту.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ФІНАНСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1.1 Сутність, поняття і форми фінансування інновацій та їх роль у розвитку економіки країни

Інновації зараз визначаються як центральний чинник, який впливає не лише на успіх окремих організацій, а й на соціально-економічне піднесення націй у цілому. Власне, роль суттєвого чинника позитивних перемін у різних сферах життя встановлюють самі інновації, завдяки яким нові знання трансформуються у повсякденну практику [1].

В XIX столітті термін «інновація» вперше застосувався в інтелектуальних експериментах. В основному, він вказував на впровадження деяких аспектів однієї цивілізації (зазвичай, європейські традиції і організаційні підходи) в іншу (у традиції азіатського та африканського товариства). Та лише з початком XX століття суспільство почало розглядати закони технічного новаторства [2].

Австрійським економістом Й. Шумпетером було використано це поняття у власній економічній теорії, він рекомендував традиційне формулювання сутності інноваціям: «це новітнє наукове та організаційне об'єднання факторів виготовлення, яке ніколи не існувало раніше, відтворення якого мотивується підприємницькою діяльністю, особливо бажанням корпоративного прибутку» [2]. З часом багато інших науковців, долучилися до теорій та визначень терміну «інновація». У таблиці 1.1 проаналізовано формулювання за декількома вченими. Законом України «Про інноваційну діяльність» означення «інновація» трактується як «новітні започаткування або покращення конкурентоспроможних технологій та установ, а також виробничо-технологічних рішень управлінського і бюджетного характерів в структурі індустріальних та соціологічних сфер, що чимало підвищують властивості виготовлення» [7].

Таблиця 1.1 - Підходи вчених до визначення сутності поняття «інновація»

Науковці	Визначення «інновація»:
Ільєнкова С. Д.	«...підсумковий висновок функціонування інновацій, реалізований у формі модерної або поліпшеної продукції, випущеної на торг, а також сучасний або вдосконалений технологічний процес, що споживається в практичній діяльності, або новітніх підходах щодо соціальних послуг». [2]
Іванова В. В.	« – це набір новоствореної та вдосконаленої продукції, сервісу, процесів, концепцій, методів і принципів, які використовуються на практиці для прогресу в сферах економіки, технології, екології, соціології та інформуванні». [3]
Ілляшенко С. М.	«...це кульмінація інновацій, спрямована на створення конкурентоспроможних нових або вдосконалених продуктів, які можуть досягати відповідних ефектів, задовольняти потреби споживачів, охоплювати всі сфери підприємницької діяльності та сприяти розквіту та поліпшенню продуктивності». [4,с.234]
Супрун А. Г.	« – це не просто інновація, а й здатність мислити по-новому та переосмислювати існуючі, стабільні та традиційні істини, які є передумовами для участі в розвитку нашої нації». [5, с.89]
Санто Б.	«...соціальні, технічні та економічні процеси, які ведуть до вироблення продуктів і технологій вищої якості шляхом прикладного застосування концепцій і винаходів». [6, с. 177]

З погляду на різні ставлення до терміну «інновація» сформулюю власне формулювання. Інновація - це процес впровадження нових ідей, методів, продуктів, технологій або підходів, який призводить до покращення і розвитку суспільства, бізнесу, економіки тощо. Інновації можуть включати в себе створення нових продуктів, поліпшення існуючих процесів, розробку нових технологій, а також зміни в організаційних або управлінських підходах. Інновації є завершальним етапом процесу оновлення продукції, який включає новітні методи та підходи до застарілих міркувань.

Таким чином, ставлень до тлумачення «інновації» дуже багато, але їх поєднує суспільна мета пов'язана з розробками сучасних товарів, удосконаленням технічних концепцій, змінами поглядів та процесів.

Фінальним етапом інновацій є інноваційна діяльність, яка спрямована на ключові чинники, що гарантують високоякісний економічний прогрес та пожвавлюють підвищення конкурентоздатності на міжнародних ринках. Інноваційне функціонування полягає в розробках винаходів, що в майбутньому задовольнить потреби споживачів.

Сутність інноваційної діяльності наведено в Додатку А.

Для поглибленого дослідження сутності економічних інновацій в економічному середовищі слід розглянути основні риси, притаманні сучасному економічному середовищу, а саме:

- залежність функції економічної інновації від часу, відносно короткий життєвий цикл;
- найуспішнішим інноваціям притаманний швидкий ланцюжок розподілу;
- мінімальні витрати на наукові дослідження, пов'язані з розвитком економічних інновацій;
- схильність індивідів і масовий попит на економічні інновації.

Основою здійснення інноваційної діяльності є забезпеченість фінансовими коштами компаній, які її реалізують. Саме фінансування відіграє ключову роль у реалізації інноваційних проектів та їх результативності. Є величезна кількість форм фінансування інноваційної діяльності, які детально наведено на рисунку 1.1.

Рисунок 1.1 – Форми фінансування інноваційної діяльності

Джерело: розроблено автором на основі [8-9]

Фінансування інновацій за рахунок прибутку є гарним варіантом у зв'язку з тим, що воно в меншій мірі залежить від різних зовнішніх факторів. Однак це джерело фінансування часто не завжди доступне, оскільки для забезпечення прибутку в необхідних обсягах і термінах, які потрібні для здійснення великих

інноваційних проектів, часто не є здійсненим. Тому це джерело фінансування спостерігається у більшості транснаціональних компаній, у яких існує необхідна кількість прибутку від своєї діяльності і які мають можливість профінансувати інноваційний проект без ризику банкрутства.

Наступним джерелом є державне фінансування, як правило, не дає швидкої віддачі від вкладених фінансів. Таке фінансування часто орієнтоване на допомогу і розвиток певних пріоритетних для держави напрямів діяльності.

Бюджетне фінансування є привабливим джерелом фінансування компаній, за яке існує досить велика конкурентна боротьба серед компаній, адже отримати бюджетне фінансування досить складно. Існування цього виду фінансування у підприємства говорить про їхню інвестиційну стійкість і сприяє придбанню ними інших видів фінансування, оскільки говорить про перспективність і важливість для суспільства того бізнесу, який розглядає підприємство [10].

До негативних властивостей цього виду фінансування відноситься досить складна процедура його отримання, що обмежує його використання для нових або невеликих підприємств. Коли підприємство прийшло до певної стадії розвитку і приносить вагомі доходи, видимою роллю в стимулюванні його подальшого інноваційного розвитку можуть відігравати призначені державою і місцевими органами влади податкові пільги.

Наступною формою фінансування інноваційної діяльності є акціонерне фінансування. Дана форма фінансування доступна для компаній, створених у формі закритого або відкритого акціонерного товариства, яка дає можливість накопичувати великі економічні засоби за допомогою розміщення акцій серед безмежної кількості інвесторів з метою реалізації перспективних інноваційних проектів.

Важливою формою фінансування інноваційної діяльності, і часто найбільш доступною є кредити. Комерційні банки інвестують в інноваційні проекти, які мають реально досяжні терміни окупності, джерела повернення коштів, що надаються та забезпечують істотне збільшення інвестованих ресурсів. Банківська позика надається на конкретний період під відсотки, обсяг яких залежить від

терміну позики, величини ризику згідно з проектом, даних позичальника та ін. Залучення банківських кредитів нерідко розглядається як найкращий спосіб зовнішнього фінансування вкладень, в разі якщо компанія не здатна задовольнити власні потреби за рахунок особистих коштів і емісії. До позитивних рис цього типу фінансування необхідно віднести його умовну самостійність від обсягів виробництва або розмірів доходів, рівня поширення акцій.

Ще одне джерело фінансування інноваційної діяльності це венчурне фінансування. Венчурні капіталовкладення існують в формі отримання частки акцій венчурних компаній, що не котируються на біржах, а крім того у вигляді надання позики або в інших конфігураціях. Завдання цієї операції - гарантувати збільшення цінності акцій фірми в результаті здійснення багатообіцяючого плану і отримання доходу за рахунок різниці в ціні придбання або реалізації акцій [11].

В даний час більш розвинені такі форми венчурного фінансування:

- пряме венчурне фінансування, коли відбувається безпосереднє фінансування інвестором венчурного підприємства;
- фінансування через венчурні фонди.

Також важливою формою фінансування інноваційної діяльності є лізинг, який являє собою вид підприємницької діяльності, спрямованої на фінансування тимчасово вільних або залучених коштів, при якому орендодавець за контрактом фінансової оренди зобов'язується придбати у власність майно у даного продавця і надати його орендарю за плату в тимчасове розпорядження для підприємницьких цілей.

Але в застосуванні схем фінансового лізингу існує велика кількість обмежень. Зокрема, такі схеми можуть бути не для всіх інноваційних проектів. Потрібно враховувати, що вартість придбаного устаткування з урахуванням винагороди банку та страхових виплат виявляється високою, а його ринкова вартість в силу різних причин за час лізингу істотно знизиться.

Наступна форма це форфейтинг, який вважається операцією зі зміни комерційного кредиту в банківський. Сутність процедури полягає в тому, що

споживач виставляє продавцеві набір векселів на суму, рівну ціні об'єкта угоди та відсотків за відстрочку платежу, тобто за надання комерційного кредиту.

Найбільш оптимальною і ефективною формою фінансування інноваційної діяльності для будь-якого виду інновацій є змішане фінансування, яке здійснюється шляхом залучення грошових коштів, необхідних для здійснення інноваційних проектів з різних джерел.

Також варто розглянути проектне фінансування інноваційної діяльності. У міжнародній практиці під проектним фінансуванням часто припускають такий вид організаційного фінансування, коли прибуток, отриманий від здійснення проекту, вважається єдиним джерелом закриття боргових зобов'язань. Значуща відмінність між інноваційним венчурним і проектним фінансуванням полягає в тому, що проектне інвестування використовується по відношенню до тих товарів та послуг, на які вже сформований комерційний попит [12].

Існує велика кількість видів проектного фінансування інновацій. Першим видом є фінансування, що базується на життєздатності цього проекту, не враховуючи кредитоспроможності учасників, їх гарантій і гарантій погашення кредиту іншими особами. Другим видом можна вважати фінансування інвестицій, при якому джерелом погашення боргу є потоки грошових коштів, які генеруються в результаті здійснення проекту. Третім є такий вид фінансування, при якому забезпеченням кредиту будуть як потоки готівкових коштів, що генеруються в результаті здійснення проекту, так і активи компанії. Четвертим видом проектного фінансування можна вважати забезпечення кредиту економічною і технічною життєздатністю даної компанії.

Отже, забезпечення фінансування інноваційної діяльності компанії є необхідним для здійснення інноваційних проектів та вже в залежності від компанії, її виду діяльності та фінансового стану вона може обирати різні види залучення фінансування.

1.2 Особливості фінансування інноваційної діяльності

Інноваційний розвиток є складним процесом, який сприяє створенню та впровадженню інновації, основу яких формують якісні зміни об'єкта управління та отримання максимального економічного, соціального, екологічного, науково-технічного або іншого виду ефекту, пов'язаного з необхідною умовою розвитку та виживання підприємств у довгостроковій перспективі, як вважає Д.О. Карлюка [13, с. 7-8].

Л.О. Куцеконь [14, с. 196] вводить поняття інноваційно-спрямований розвиток, який являє собою розвиток на основі тісної взаємодії соціальної політики, виробництва та науки, спрямований на забезпечення якісних перетворень, задоволення соціальних потреб населення, підвищення інтелектуального потенціалу, впровадження нової техніки, прогресивних технологій, підвищення рівня та глибини використання інноваційних ресурсів підприємства, використання нових організаційних форм та методів управління.

М.С. Рошка та О.Ф. Веремейчик [15, с. 76] пропонують розглядати «інноваційний розвиток як процес переходу від одного конкурентного, фінансово-економічного стану та позиції на ринку в інший, який є кращим, сильнішим та стійкішим у довготерміновій перспективі за рахунок реалізації інновацій різної сфери використання та ступеня складності».

Основним суб'єктом інноваційної діяльності є інноваційне підприємство - це підприємство, яке активно впроваджує нові ідеї, технології, продукти або процеси з метою покращення своєї продуктивності, конкурентоспроможності і створення нових ринків або розширення існуючих. Інноваційні підприємства розвивають та впроваджують новаторські рішення для досягнення позитивних змін у своєму бізнесі. Розширення діяльності таких підприємств може стати основою для формування ініціативи зі створення технополісів, технопарків, інноваційних центрів, бізнес-інкубаторів тощо.

Сучасні моделі ведення бізнесу ставлять високі вимоги до підприємств. З метою залишатися конкурентоздатними та досягати успіху, підприємства мають

активно впроваджувати інноваційні технології в управління своєю діяльністю. Інноваційне управління стає ключовим фактором для досягнення успіху на ринку та для забезпечення сталого розвитку.

Впровадження інноваційних технологій управління допомагає підприємствам підвищити ефективність та конкурентоспроможність. Інновації в управлінні сприяють оптимізації процесів, зниженню витрат, поліпшенню якості продукції та послуг, а також швидкій адаптації до змін на ринку. Інноваційні технології дозволяють автоматизувати управлінські процеси, аналізувати великі обсяги даних для прийняття обґрунтованих рішень, інтегрувати різні інформаційні системи та підвищувати мобільність управлінців.

Інноваційні починання відрізняються головним чином проектами, що здійснюються, і особливостями їх реалізації. Метою створення є інтенсифікація процесу розробки та впровадження у виробництво новітнього обладнання та технологій, підготовка кваліфікованого персоналу.

Впровадження інноваційних технологій управління може стикатися з рядом викликів. Один з них - необхідність культурної трансформації підприємства, створення сприятливого середовища для інновацій і надання підтримки та навчання персоналу. Деякі підприємства можуть мати обмежені фінансові ресурси для впровадження інновацій, тому важливо раціонально розподіляти фінанси та шукати джерела фінансування.

Лідерство грає важливу роль у процесі інноваційного управління. Лідери повинні бути відкритими до нових ідей, сприяти та підтримувати інноваційні ініціативи, а також служити прикладом для інших співробітників. Лідерство сприяє створенню інноваційних команд та забезпечує підтримку в процесі впровадження змін.

Культура підприємства також має велике значення для інноваційного управління. Підприємства з відкритою та інноваційною корпоративною культурою сприяють розвитку та реалізації нових ідей. Культура, в якій прийняття ризику та навчання з помилок є стандартом, сприяє створенню

сприятливого середовища для інновацій та стимулює співробітників бути креативними та ініціативними.

Декілька прикладів успішного впровадження інновацій ілюструють важливість цього процесу:

- компанія Apple Inc. завжди була в авангарді впровадження інновацій в дизайні та функціональності своїх продуктів, що призвело до створення індустрії смартфонів та інших пристроїв;

- глобальна корпорація General Electric впроваджує концепцію "Інтернету речей" (IoT) у сфері виробництва, що дозволяє моніторити та підтримувати обладнання на віддалених об'єктах з використанням сучасних технологій;

- українська компанія Kernel - це великий виробник та експортер соняшникової олії, який протягом численних років успішно впроваджує інноваційні рішення в агропромисловий комплекс України.

Запровадження інноваційних технологій управління на підприємствах є ключовим фактором для досягнення конкурентної переваги та сталого розвитку в сучасному бізнес-середовищі. Інновації сприяють оптимізації процесів, покращенню продукції та послуг, зниженню витрат та адаптації до змін на ринку. Важливо, щоб керівництво підприємства виявляло лідерські якості та створювало інноваційну культуру в організації. Приклади успішних інноваційних підприємств свідчать про те, що інновації можуть призвести до великого успіху та розвитку.

Важливим етапом інноваційного розвитку є алгоритм його фінансування, адже саме завдяки фінансовій підтримці і розвиваються інновації (рис. 1.2).

На першому етапі алгоритму фінансування інновацій здійснюється процес формування оптимальної структури джерел фінансування з урахуванням ризику і невизначеності, а також в залежності від масштабу, специфіки того чи іншого проекту або заходу. Потрібно обґрунтувати потребу організації в фінансовому забезпеченні, обсяг фінансових ресурсів за допомогою аналізу фінансово-господарської діяльності організації.

На другому етапі здійснюється процес мобілізації, інвестування акумульованих коштів і цільового управління ними.

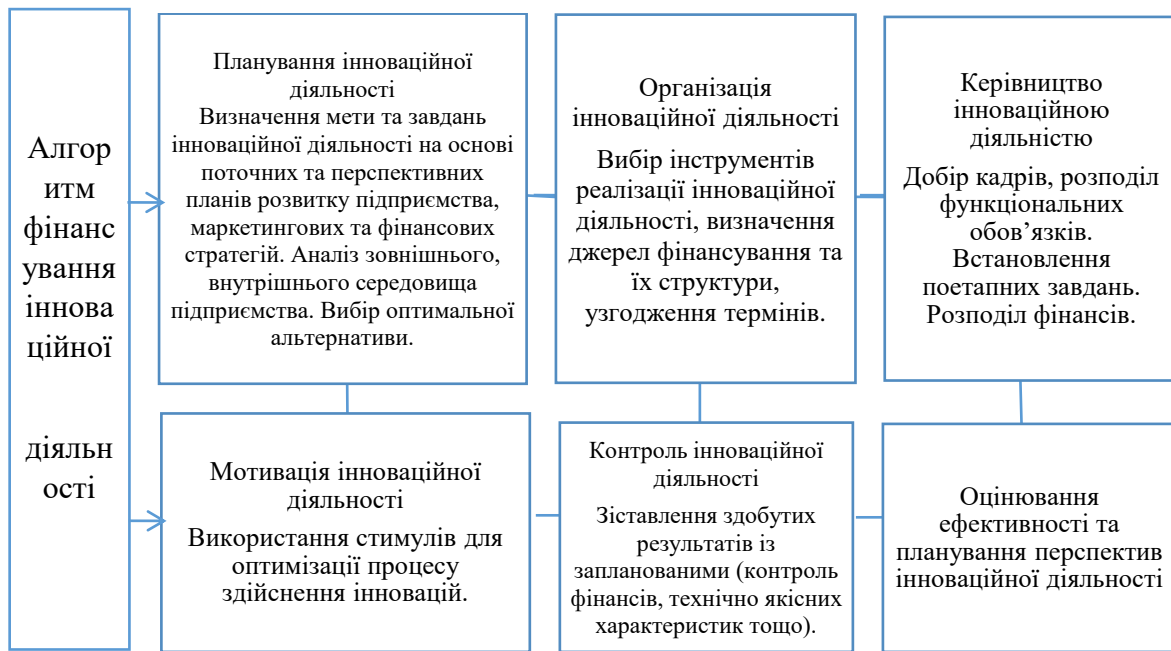

Рисунок 1.2 - Алгоритм фінансування інноваційної діяльності

Джерело: розроблено автором на основі [14-15]

На третьому і четвертому етапах проводиться контроль за використанням і поверненням інвестованих фінансових ресурсів.

На етапі моніторингу та контролю необхідне отримання звітів про виконання проектів або заходів з обов'язковим перерахуванням ключових показників ефективності на постійній основі.

Під час кожного етапу підприємство повинно уважно враховувати особливості впровадження інновацій та ефективно керувати цим процесом для досягнення своїх цілей у найоптимальніший спосіб.

Можна стверджувати, що саме інноваційний розвиток є серйозним рушієм росту світової економіки, і саме завдяки впровадженню інновацій в діяльність підприємств ми отримали речі без яких зараз не можемо уявити своє життя.

Розглянемо та надамо оцінку розподілу фінансових ресурсів. Вчені [16] міркують про найбільш ефективний розподіл фінансових ресурсів на інвестиційну діяльність, поділяючи їх на дві групи: внутрішні та зовнішні. Внутрішні джерела інвестицій включають національні джерела, такі як власні кошти підприємств, ресурси фінансового ринку, заощадження населення та бюджетні інвестиційні асигнування. Зовнішні джерела включають іноземні інвестиції, кредити та позики.

Ця класифікація демонструє структуру фінансових джерел на макроекономічному рівні національної економіки загалом. Однак на мікроекономічному рівні підприємства такий розподіл набуває іншого значення.

До зовнішніх джерел інвестицій з погляду підприємства відносяться бюджетні вкладення, кошти кредитних установ та організацій, страхових компаній, недержавних пенсійних та інвестиційних фондів, інших інституційних інвесторів, а також державні заощадження та продаж цінних паперів.

Внутрішні джерела інвестицій у бізнесі включають прибуток, амортизацію та інвестиції власників бізнесу. Ці джерела характеризуються спрощеним та прискореним залученням коштів, позбавлених процентних виплат. Більше того, вони суттєво знижують ризик неплатоспроможності та банкрутства підприємства, зберігаючи при цьому повний контроль усередині власника.

Зовнішні джерела інвестицій (кредити та борги) мають свої переваги, такі як можливість залучення значних коштів та жорсткий зовнішній контроль за ефективністю інвестиційної діяльності, а також внутрішні резерви для її підвищення. Однак існують проблеми з їх залученням та реєстрацією, у тому числі тривалий процес залучення та необхідність забезпечення застави майна за собівартістю. Використання зовнішніх джерел інвестицій також може підвищити ризик банкрутства через прострочення платежів за кредитом, що потенційно може призвести до втрати частини доходів від інвестиційної діяльності через обов'язкові виплати відсотків.

Всі ці джерела інвестицій доповнюють власні ресурси та надають компаніям можливість розширювати свою інвестиційну діяльність відповідно до сприятливих ринкових умов.

У міру розвитку ринкової економіки можуть виникати та розвиватися нові форми та джерела проектного фінансування. Їхня структура може змінюватись в залежності від змін ринкових умов, фінансово-економічного стану країни та світу, фінансової стійкості підприємств та інших факторів.

1.3 Роль держави у забезпеченні фінансування інноваційної діяльності

Сьогодні держава, а не компанії чи окремі підприємці-інноватори, є ініціатором створення основи науково-технічного прогресу та представляє її головну рушійну силу, що забезпечує лідерство країни в економіці.

Тому зрозуміло, що роль держави у забезпеченні фінансування інноваційної діяльності в сучасному світі вельми важлива і вона може бути визначена на кількох рівнях:

- Фінансування досліджень та розробок: виділення коштів на фундаментальні та прикладні дослідження, а також на розробку нових технологій. Це допомагає створити базу знань і інновацій, яка служить основою для подальшого розвитку нових продуктів та послуг.
- Створення інноваційних екосистем: створення сприятливих умов для розвитку інноваційних підприємств та стартапів, наприклад, через створення інкубаторів, акселераторів, технопарків і т. д. Також важливо розвивати освіту та підготовку кадрів у галузі інновацій.
- Фіскальні і фінансові заохочення: надання фінансових стимулів для інноваційної діяльності, такі як податкові пільги, гранти, субсидії або державні кредити для інноваційних підприємств.
- Захист інтелектуальної власності: гарантування захисту прав на інтелектуальну власність, що стимулює інноваційну діяльність, оскільки підприємства та дослідницькі установи можуть бути впевнені в тому, що їх інновації захищені законом.
- Регулювання інноваційного процесу: встановлення стандартів та регулювання сфери інновацій для забезпечення безпеки та якості нових продуктів і послуг.
- Міжнародне співробітництво: підтримка міжнародного співробітництва у сфері інновацій, обмін знань і технологій, що сприяє розвитку інноваційної діяльності на глобальному рівні.

Високий рівень інноваційної активності економіки є результатом діяльності держави на ринку науково-технічної продукції, що визначає

національні пріоритети та активно впливає на процес інноваційного розвитку через системи важелів та методів (рис. 1.3).

Концепція Національної інноваційної системи була розроблена практично одночасно великою групою авторів у 1980-х роках. Керівниками цього напрямку були Б. А. Лундвалл [21] (професор Уппсальського університету, Швеція), К. Фрімен [19] (Центр наукової політики при Сасекському університеті, Великобританія), Р. Нельсон [22] (професор Колумбійського університету, США) та інші. Перший систематичний виклад цієї концепції належить до часу публікації колективної монографії «Технічні зміни та економічна теорія» у 1988 році. Ця концепція послужила основою серйозних досліджень у цьому напрямі.

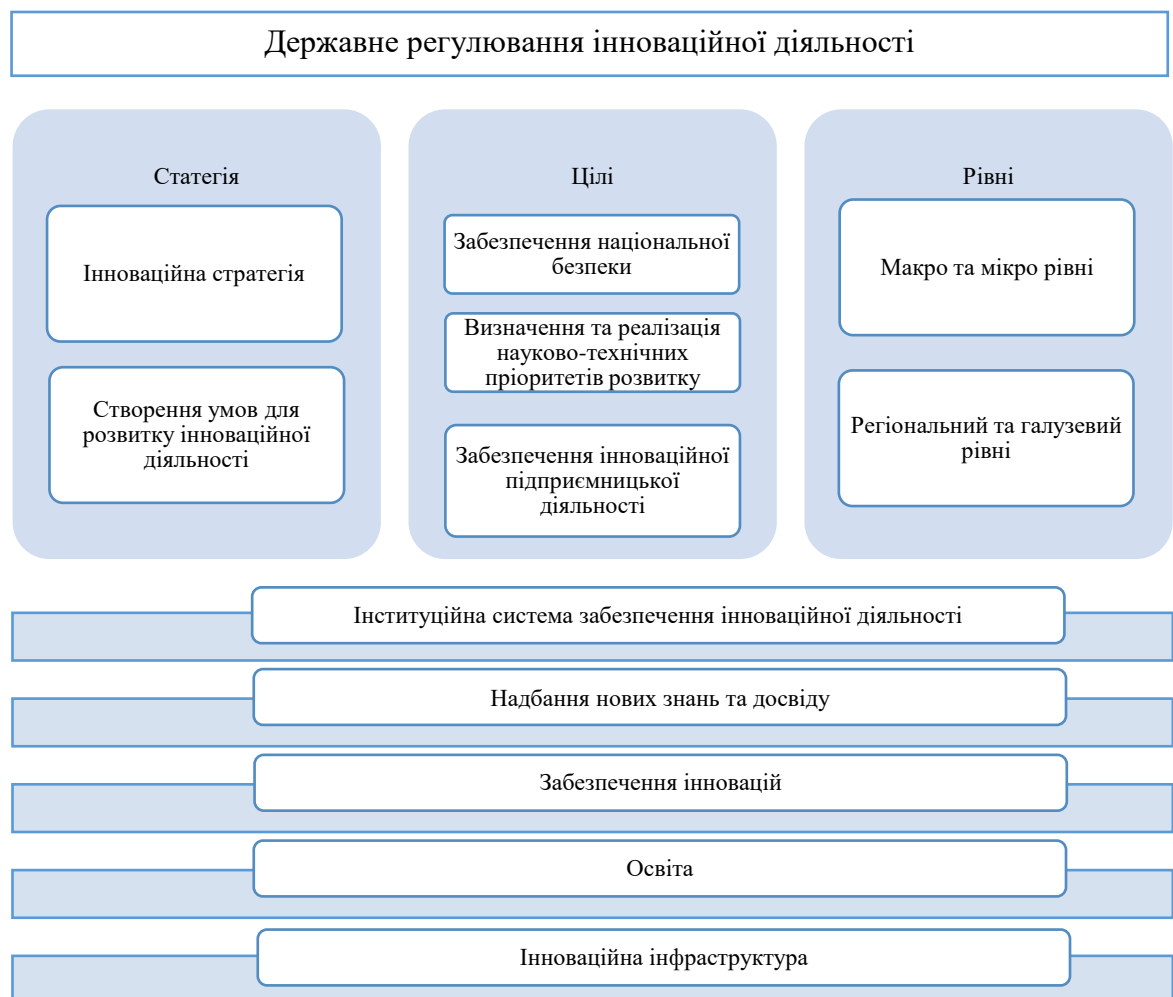

Рисунок 1.3 - Державне регулювання інноваційної діяльності

Джерело: розроблено автором на основі [19-20]

Засновники концепції використовували загальне уявлення про Національну інноваційну систему як процес і результат інтеграції організацій, що мають різні цілі та завдання, пов'язані з виробництвом наукових знань і технологій, а також структур національної економіки, що займаються комерційною реалізацією (великі та дрібні компанії, університети, наукові інститути). Вони є комплексом правових, фінансових та соціальних інститутів взаємодії, що мають міцне національне коріння, політичні та культурні особливості.

Концепція Національної інноваційної системи ґрунтується на таких основних ідеях (рис. 1.4).

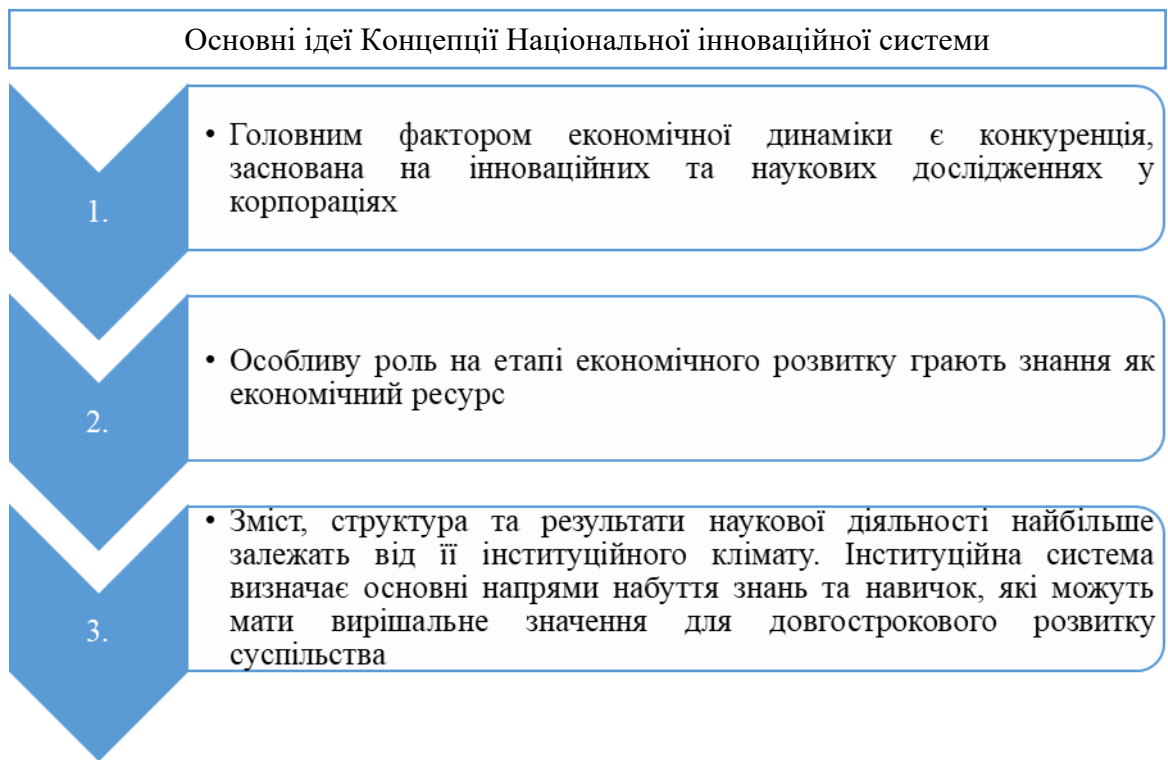

Рисунок 1.4 – Основні ідеї Концепції Національної інноваційної системи

Джерело: розроблено автором на основі [20-22]

Отже, взаємодія між приватним сектором, який формує та розвиває інноваційний ринок і державою є ключовим елементом Національної інноваційної системи. Це сприяє розвитку фундаментальних досліджень, стратегічних технологій, а також створенню сприятливого інституційного середовища та інфраструктури для інноваційної діяльності в приватному секторі.

Інноваційна діяльність виступає проміжною ланкою між інтересами чистої науки та інтересами приватного капіталу, рушійною силою якого є прибутковість підприємця. Крім безпосередньої участі в інноваційному процесі у формі бюджетного фінансування держава, що зацікавлена у розвитку інноваційного процесу, підтримує створення сприятливого економічного клімату для інноваційного розвитку за допомогою фінансових, правових заходів, соціальної та інноваційної допомоги через непрямі важелі впливу.

Гнучкість та диверсифікованість інноваційної діяльності суттєво сприяє формуванню різноманітних видів співробітництва між державою та приватним сектором, приватними та іноземними інвесторами, стимулює прямі та непрямі форми участі держави в інноваційній діяльності.

Відмінність між рівнями соціально-економічного розвитку, а також національно-культурні особливості обумовлюють існування різних типів моделей державного регулювання інноваційного розвитку країни.

Кожна країна формує власну національну інноваційну систему, прогнозуючи цілі інноваційного розвитку та враховуючи існуючі можливості для їх досягнення, обираючи напрями діяльності, важелі впливу, методи та інструменти, які забезпечать необхідну ефективність її розвитку (табл. 1.2).

Таблиця 1.2 - Основні напрями державної інноваційної політики у різних країнах світу

Напрями інноваційної політики	Специфіка	Країни
Оптимізація національної інноваційної системи	Оптимізація державної системи управління та планування у сфері інновацій	Японія, Норвегія, Індія, Чилі
Оптимізація державного фінансування у сфері науки та інновацій	-	США, Франція, Великобританія, Норвегія, Данія, Швеція, Австрія
Розвиток фундаментальних досліджень	-	Великобританія, Швеція, Словенія
Міжкраїнне стимулювання інноваційної співпраці бізнесу та науки (вузів)	Стимулювання симетричної конвергенції корпорацій та вузів	США, Фінляндія

Продовження таблиці 1.2		
Великі державні капіталовкладення у сферу науки та інновацій та залучення національного приватного капіталу	-	Ізраїль, Фінляндія
Стимулювання активності приватного сектору у сфері інновацій шляхом залучення іноземного капіталу	-	Великобританія, Ірландія, Китай, Корея, Малайзія, Індія, Ізраїль
Стимулювання інноваційних ініціатив наукового сектору	-	Німеччина, Японія, Нова Зеландія, Данія
Інтеграція у міжнародні інноваційні мережі	-	Фінляндія, Ізраїль, Нідерланди, Китай
Технологічна спеціалізація	Комплексна інтеграція	Корея, Малайзія, Сінгапур, Тайвань, Індія
Організація внутрішніх інноваційних мереж	-	США, Норвегія, Ірландія
Стимулювання ініціатив національних регіонів	Створення особливих умов формування зв'язків в інноваційній сфері.	Франція, Німеччина, Фінляндія
Формування національної інноваційної системи	Реструктуризація державного сектору науки	Болгарія, Польща, Чехія
Залучення малого та середнього бізнесу в інноваційну сферу	-	Румунія, Чехія, Словенія, Латвія, Естонія, Туреччина, Чилі
Визначення кращих напрямів експорту у сфері високих технологій	-	Чехія, Румунія, Чилі, Туреччина

Джерело: розроблено автором на основі [23]

Найбільша, високоефективна та відносно диверсифікована національна інноваційна система діє у США. Її основу становлять понад десять тисяч наукових структур (наукові центри та лабораторії великих корпорацій, державні центри та лабораторії, дослідницькі лабораторії університетів та тисячі невеликих наукомістких компаній), які проводять дослідження фундаментального характеру, розробляють нові технології або наукові продукти та інфраструктуру, що підвищують ефективність інновацій.

Інноваційна стратегія країни передбачає значні інвестиції у вищу освіту, створення науково-дослідних та переробних центрів. Як приклад можна згадати

Мічиганський центр наук про життя та інновації, Фонд досліджень та технологій Індіани 21 століття, Пенсільванське управління технологічних інвестицій.

Уряд Сполучених Штатів Америки активно підтримує ділове партнерство з місцевими вищими навчальними закладами та університетами, що, з одного боку, сприяє підвищенню наукового потенціалу студентів, а з іншого – створенню нових робочих місць під економічними умовами, що швидко змінюються.

Активні зусилля держави спрямовані на залучення приватного капіталу в наукомісткі галузі та вже понад 30 років сприяють перетворенню цього процесу на автоматичний, а держава продовжує підтримувати інновації в усій економіці.

В інших державах сформувалися власні моделі національної інноваційної системи, які відрізняються напрямками розвитку, якістю зусиль, що здійснюються в цій сфері та їх ефективністю.

Наприклад, у Німеччині фінансування інноваційної діяльності здійснюється через об'єднані промислові структури - фонди та корпорації, які частково фінансують державні наукові установи, а держава виділяє кошти на приватні дослідження. Федеральна система допускає участь у фінансуванні науки центральних та регіональних органів влади. Лише Фонд сприяння німецькій науці складається з понад 300 фондів, які забезпечують фінансування бізнесу. Держава стимулює їхню діяльність у вигляді податкових пільг.

Основою шведської моделі, що передбачає загальну доброзичливість та повну зайнятість працездатного населення, є досягнення технічного прогресу. Технологічні досягнення характерні, насамперед, для низки великих транснаціональних корпорацій, що функціонують у сформованих галузях промисловості і є основою шведської економіки: автомобілебудування, електротехніка і т.д. А також у деяких нових сферах: електроніці, інформатиці, комунікацій. Інноваційна активність малих та середніх компаній низька.

Також яскравим прикладом є Фінляндія. У країні створено незалежний громадський фонд «Сітра», який підпорядковується Парламенту Фінляндії. Він призначений для конкретних стратегічних напрямів (цільових програм). Діяльність Sitra фінансується за рахунок прибутків власного статутного капіталу

та об'єктів інвестування венчурного капіталу. Інноваційні програми Sitra дозволяють оперативно реагувати на фактори, що визначають економічне зростання та конкурентоспроможність Фінляндії. Програми реалізуються на основі тісної співпраці Фінляндії та заінтересованих міжнародних сторін.

Кожна країна проходить шлях формування розвиненого соціально-економічного середовища, яке є єдиною основою для формування інноваційного середовища.

Незважаючи на різницю між країнами, державне регулювання інноваційної діяльності здійснюється з урахуванням вихідних умов шляхом виконання наступних основних функцій [19-23]:

- Визначення вектору розвитку держави – управління діяльністю кожного учасника інноваційної системи, визначення їх ролі та функцій у системі, а також визначення напрямів та цілей розвитку, яких має досягти країна та державна підтримка інноваційних проектів.

- Накопичення ресурсів для наукових досліджень та інновацій, організація інноваційної діяльності – розробка підходів до ефективного застосування методів мобілізації ресурсів для фінансування науки та інноваційного розвитку промислового сектору. Впровадження бюджетної політики щодо забезпечення фінансування інноваційної діяльності, виділення прямих державних інвестицій для реалізації важливих інноваційних програм та проектів, формування сприятливого інвестиційного клімату, видачі пожертв, пільгових кредитів, гарантій для інвесторів у сфері інновацій.

- Правове регулювання інноваційної діяльності, захист авторських прав, захист інтелектуальної власності, захист прав та інтересів суб'єктів інноваційної діяльності, захист прав володіння, застосування та розпорядження інвестиціями, захист промислової та інтелектуальної власності, створення нормативних актів та проектів законів, що формують справедливу та прозору діяльність кожного учасника системи.

- Кадрове забезпечення інноваційної діяльності – підтримка підготовки, навчання та кваліфікації кадрів для інноваційної діяльності, інвестиції в людський

капітал – це довгострокові стратегічні рішення, що формують основу інноваційного розвитку. Наприклад, кількість вчених та дослідників у США на кожну 1000 працюючих на 50 % більше, ніж у Євросоюзі, що дає країні переваги в інноваційному розвитку.

– Стимулювання конкуренції у сфері інноваційної діяльності з розвитку пріоритетних напрямів, ініціювання державних санкцій за виробництво застарілої продукції, стимулювання досягнення конкретних результатів різними учасниками інноваційного процесу з урахуванням пріоритетів розвитку та інноваційної стратегії країни.

– Створення наукової та інноваційної інфраструктури шляхом підготовки інформаційних, інжинірингових, консалтингових, фінансово-кредитних, маркетингових, міжнародних зв'язків, інноваційних кадрів та інших інноваційних посередницьких служб для експертизи та сертифікації інфраструктури.

– Регулювання міжнародних аспектів інноваційних процесів – підтримка інтегрованих процесів, розширення взаємодії та міжнародного співробітництва у сфері інновацій та захист суб'єктів інноваційної діяльності у міжнародних організаціях.

– Інформаційне забезпечення інноваційної діяльності – забезпечення доступності інформації про пріоритети державної політики в галузі інновацій, а також про виконані науково-технічні дослідження, які можуть стати основою для інноваційної діяльності, реалізовані інноваційні проекти і виконані програми на місцях тощо.

Таким чином, основою розвитку державного регулювання інноваційної діяльності є підтримка розвитку інноваційних проектів. Уряд має допомогти всій інноваційній сфері, здійснюючи інвестиції в інновації, визначаючи пріоритети державного інноваційного розвитку, забезпечуючи правове регулювання інноваційної діяльності, підтримуючи кадрове забезпечення інноваційної сфери, створюючи науково-інноваційну інфраструктуру, забезпечуючи інформаційну

підтримку інноваційної діяльності тощо. Саме урядова підтримка інноваційної сфери має відігравати визначальну роль розвитку інновацій і технологій.

Загальна роль держави полягає в тому, щоб створити умови, які сприяють розвитку інноваційної діяльності, зменшити ризики для підприємств та дослідницьких установ і забезпечити сталість цього процесу, що сприяє економічному зростанню, покращенню якості життя громадян та підвищенню конкурентоспроможності країни.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1

Основою здійснення інноваційної діяльності є забезпеченість фінансовими коштами компаній, які її реалізують. Саме фінансування відіграє ключову роль у реалізації інноваційних проектів та їх результативності.

До форм фінансування інноваційної діяльності входять: державне фінансування, кредити, лізинг, венчурне фінансування, форфейтинг, змішане фінансування, за рахунок прибутку, акціонерне фінансування, кредиторська заборгованість і використання тимчасово вільних коштів.

Забезпечення фінансування інноваційної діяльності компанії є необхідним для здійснення інноваційних проектів та вже в залежності від компанії, її виду діяльності та фінансового стану вона може обирати різні види залучення фінансування.

На початковому етапі фінансування інноваційного процесу відбувається формування оптимальної структури джерел фінансування, при цьому враховуються ризик і невизначеність. Вибір конкретної форми також залежить від розміру проекту чи заходу та їхньої специфіки.

На другому етапі реалізується процес мобілізації ресурсів, вкладення накопичених коштів та їх цільове управління.

На третьому і четвертому етапах активно контролюється використання і повернення інвестованих фінансових ресурсів.

На етапі моніторингу та контролю вимагається систематичне отримання звітів щодо виконання проектів чи заходів, з обов'язковим перерахуванням ключових показників ефективності на регулярній основі.

Основна роль держави полягає у створенні умов, які сприяють розвитку інноваційної діяльності. Це включає в себе зменшення ризиків для підприємств та дослідницьких установ, а також забезпечення сталості цього процесу. Такий підхід сприяє економічному зростанню, поліпшенню якості життя громадян та підвищенню конкурентоспроможності країни.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ФІНАНСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

2.1. Оцінка стану та динаміки фінансування інновацій

Перш ніж дослідити стан та динаміку фінансування інновацій пропонуємо визначити місце України у світовому рейтингу інноваційності за період 2021-2022 рр. (рис. 2.1).

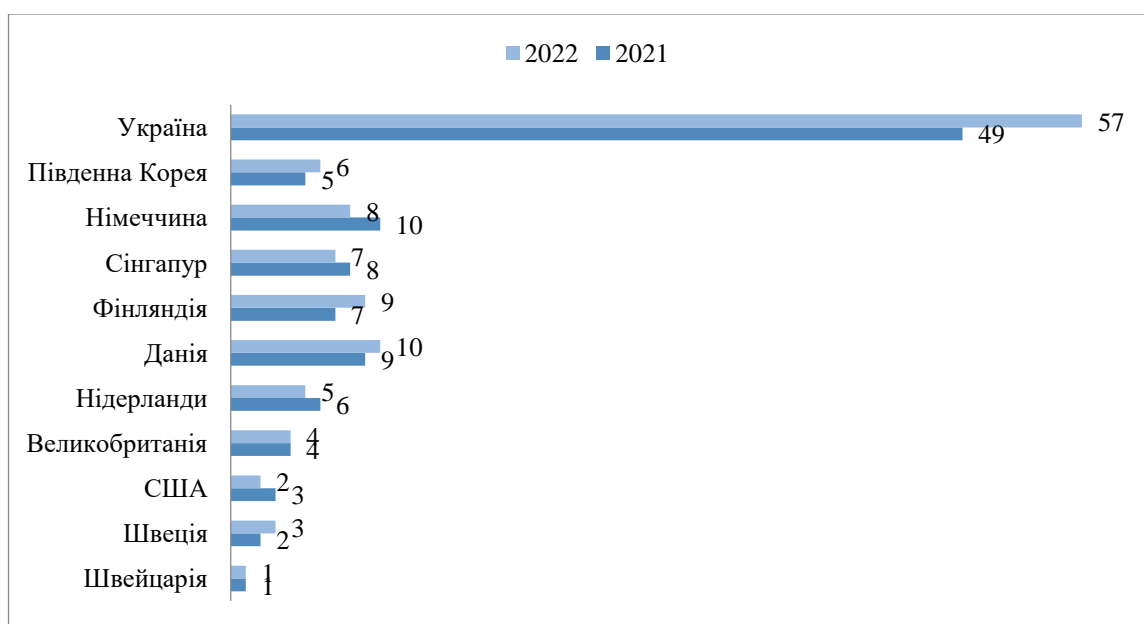

Рисунок 2.1 - Місце України в Глобальному рейтингу Індексу Інновацій за 2021-2022 рр.

Джерело: розроблено автором на основі [24-26]

Як ми бачимо з рисунка 2.1 Україна знаходиться все ще далеко позаду економічно розвинених країн. Особливо негативний вплив на інноваційний розвиток нашої країни мала повномасштабна війна, адже в 2022 році Україна опустилась на 57 місце, що є вкрай негативним наслідком війни.

Наступним пропонуємо побудувати графічну модель потенціалу інноваційного індексу України, яка призначена для проведення діагностики його розвитку. Метод дозволяє системно встановити кількісні та якісні зв'язки між

окремими елементами потенціалу, рівень його розвитку та конкурентоспроможності і на основі цього своєчасно обґрунтувати та реалізувати управлінські рішення щодо підвищення ефективності функціонування. Отже, побудуємо графічну модель бенчмаркінгу інноваційного індексу для України, для того, щоб виявити найсильніші сторони її інноваційного розвитку (рис. 2.2).

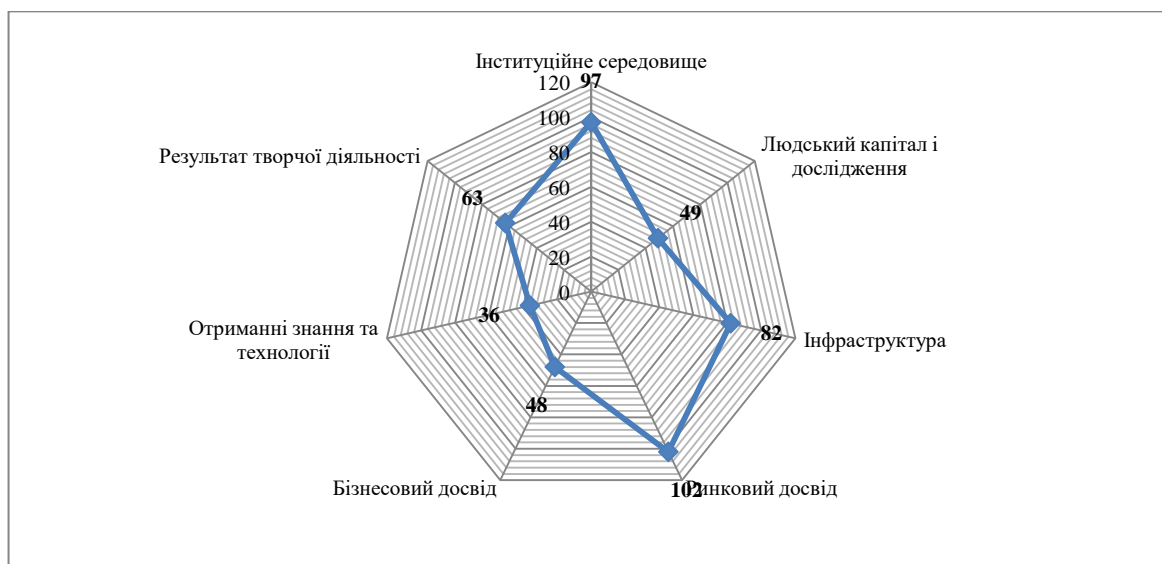

Рисунок 2.2 - Модель інноваційного потенціалу України

Джерело: розроблено автором на основі [26]

Отже, сильними сторонами України є знання та технології, бізнесовий досвід, результати творчої діяльності та людський капітал і дослідження, проте інфраструктура та інституційне середовище знаходяться на низькому рівні, що значно гальмує розвиток інновацій в нашій країні.

Наступну частину дослідження пропонуємо присвятити оцінці розвитку ІТ-ринку в Україні.

Рейтинг найбільших ІТ-компаній в Україні в 2023 році наведено в табл. 2.1.

Таблиця 2.1 - Рейтинг топ-15 ІТ-компаній України станом на 2022 р.

Рейтинг	ІТ Компанія	Розташування	Спеціалісти в Україні	ІТ спеціалісти
1	EPAM	Київ, Харків, Львів, Дніпро, Вінниця	12600	11600

Продовження таблиці 2.1

2	SoftServe	Київ, Харків, Львів, Дніпро, Рівне, Чернівці, Івано- Франківськ	10918	8729
3	GlobalLogic	Київ, Харків, Львів, Миколаїв	7379	6937
4	Luxoft	Київ, Дніпро, Одеса	4000	3200
5	EVOPLAY	Київ	3958	2363
6	Ciklum	Київ, Харків, Львів, Дніпро, Одеса, Вінниця	3005	2534
7	DataArt	Київ, Харків, Львів, Дніпро, Одеса, Херсон	3000	2600
8	NIX	Харків	2900	2600
9	Intellias	Київ, Харків, Львів, Одеса, Івано- Франківськ	2630	2242
10	Ajax System	Київ, Харків, Львів, Вінниця	2552	600
11	ZONE3000	Харків, Львів, Дніпро	2198	2022
12	Infopulse	Київ, Харків, Львів, Одеса, Вінниця, Житомир, Чернігів	2150	1861
13	Sigma Software	Київ, Харків, Львів, Дніпро, Одеса, Вінниця, Суми	2000	1650
14	ELEKS	Київ, Львів, Тернопіль, Івано- Франківськ	1995	1644
15	N-iX	Київ, Львів, Дніпро, Вінниця, Івано- Франківськ	1889	1555

Джерело: розроблено автором на основі [27-28]

За останні два роки кількість фахівців в ІТ компаніях України зросла більш ніж на третину. За 1 півріччя 2022 роки кількість співробітників ІТ компаній в цих компаніях зросла до майже 100300 чоловік, відразу три компанії подолали позначку в 7000 фахівців – EPAM, SoftServe та GlobalLogic.

Показовим є те, що досить багато інвестицій у вітчизняні стартапи в основному надходили від фондів Andreessen Horowitz та General Catalyst, штаб-

квартири яких знаходяться у США. В таблиці 2.2 розглянуто потік інвестицій в стартапи України та компанії, які здійснювали ці інвестиції.

Таблиця 2.2 - Обсяг інвестицій в українські стартапи за країнами в 2022 році, млн. дол. США.

Стартап-компанія	Сума інвестицій, млн. дол.	Компанія-інвестор	Офіси та представництва
Utorg	5	Американська Dragonfly та українські Нура й TA Ventures	США, Україна
Salto X	5,2	фонди ByFounders, Blockwall, Vox Group, 3Commas та низка «ангелів»	Україна, Латвія, Естонія
Fintech Farm	7,4	Flyer One Ventures, Solid, Jiji (входить до групи Genesis), TA Ventures, u.ventures, AVentures Capital.	Україна
Spin Technology	16	Blueprint Equity, Santa Barbara Venture Partners і Blu Venture Investors.	Україна, США
Preply	50	Owl Ventures, Diligent Capital, Hoxton Ventures, Educapital, Evli Growth Partners, Пшемислава Гацека, Swisscom Ventures та Orbit Capital.	Україна, США
AirSlate	51,5	BillingTree, Ground Floor, Tutor Perini, Colliers, FirstData, GoFundme	Україна, США, Польща
Unstoppable Domains	65	Pantera Capital, Mayfield, Gaingels, Alchemy Ventures, Redbeard Ventures, Spartan Group, OKX Blockdream Ventures, Polygon, CoinDCX, CoinGecko, We3 syndicate, Rainfall Capital, Broadhaven, El Ventures, Hardyaka, Sound Media Ventures	США
Near Protocol	500	Three Arrows Capital, Dragonfly Capital, a16z, Mechanism Capital, Tiger Global, Republic Capital, Hashed, FTX Ventures, Dragonfly Capital та інших інвесторів	Україна, Португалія

Джерело: розроблено автором на основі [29]

В цілому за 2022 рік в українські стартап-компанії було здійснено інвестицій на суму близько 700,1 млн. дол. США. Основною країною інвестором були США. Так, 91,2% усіх інвестицій були здійснені інвестиційними фондами, які знаходяться у США. Отже, можна зробити висновок, що США являються

головним інвестором стартап-галузі нашої держави та одним з головних каталізаторів розвитку українського інноваційного бізнес-середовища.

Наступним пропонуємо дослідити експорт ІТ-послуг в умовах війни в 2022 році в порівнянні до 2021 року. Таке дослідження зможе допомогти проаналізувати вплив війни на розвиток експорту технологій з України (рис 2.3).

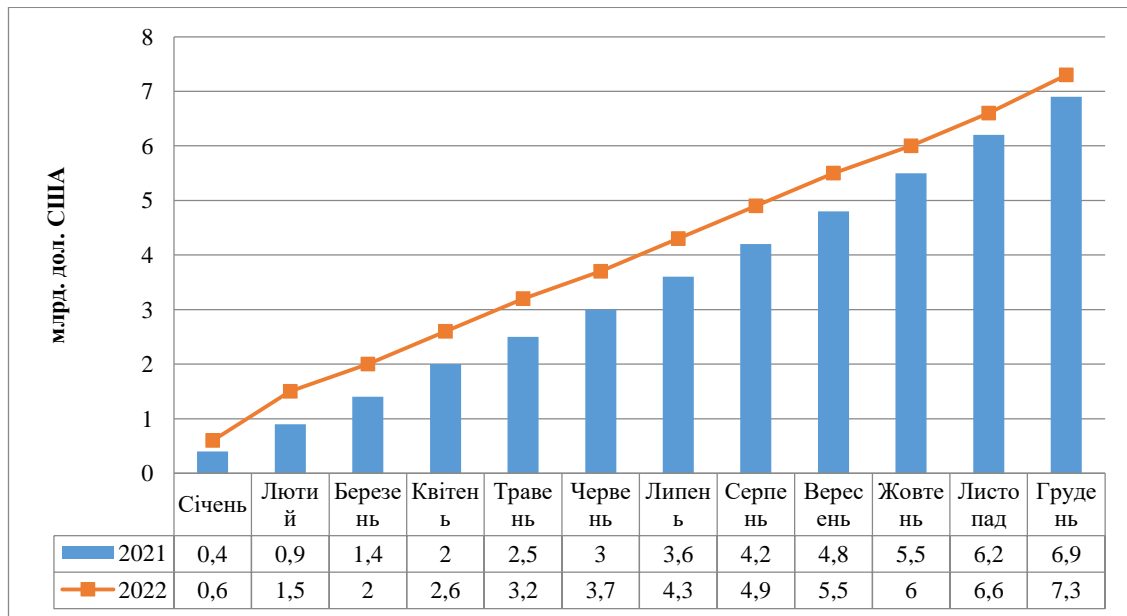

Рисунок 2.3 – Динаміка експорту ІТ-технологій в Україні за період 2021-2022 рр., млрд. дол. США

Джерело: розроблено автором на основі [30]

Можна побачити, що незважаючи на повномасштабну війну в Україні в 2022 році експорт ІТ-послуг виріс в середньому за рік на 16,4%, що є хорошим результатом та свідчить про ефективність діяльності ІТ-компаній.

Не менш важливим у розвитку інноваційної діяльності України є не тільки наявність спеціалістів, але і рівень заробітних плат, які є одним із ключових стимулів роботи в галузі інновацій та технологій. Отож проаналізуємо структуру заробітної плати в сфері інновацій та ІТ (рис. 2.4).

Аналізуючи рисунок 2.4, можна спостерігати динаміку збільшення заробітної плати спеціалістів в галузі інновацій та технологій в 2021 в порівнянні з 2019, що засвідчує ріст інноваційної галузі та, відповідно, попиту на відповідних спеціалістів.

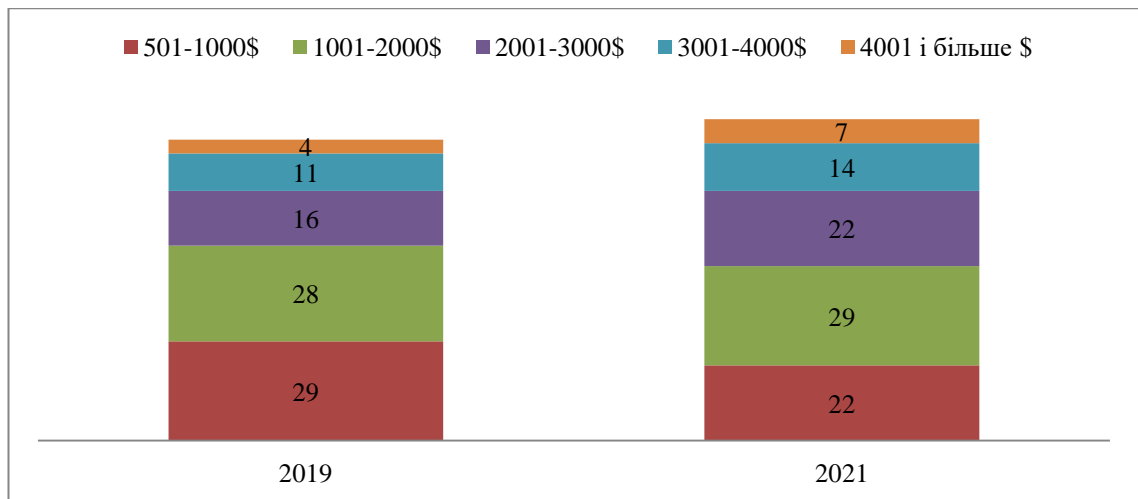

Рисунок 2.4 – Структура рівня доходу працівників галузі інновацій та технологій в порівнянні 2019 та 2021 рр., %

Джерело: розроблено автором на основі [30]

Для того, щоб побачити рівень фінансування інновацій українських підприємств розглянемо джерела їх фінансування (рис. 2.5).

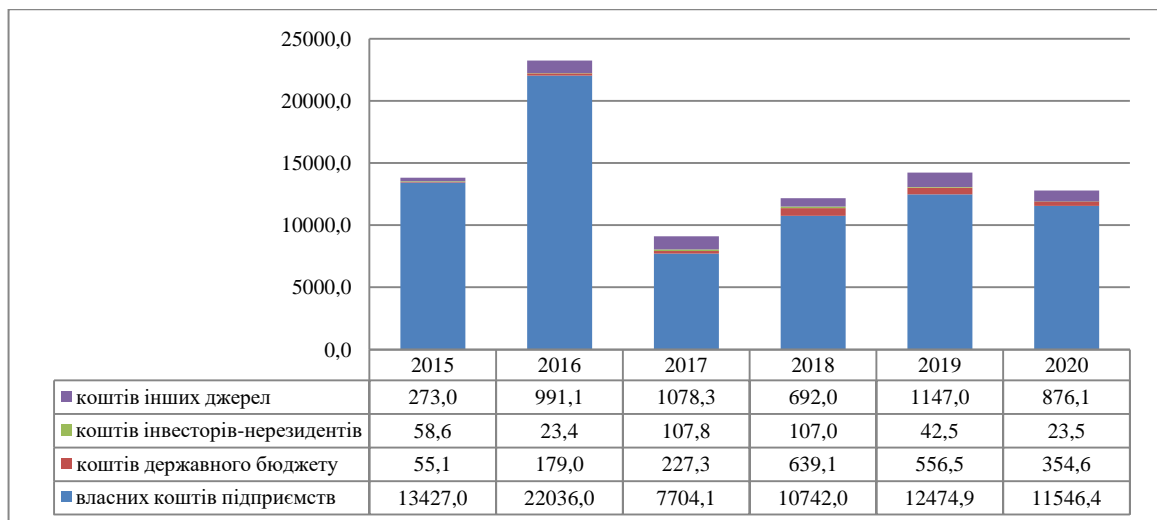

Рисунок 2.5 - Джерела фінансування інноваційної діяльності підприємств України, за період 2015-2020 рр, млн. грн.

Джерело: розроблено автором на основі [31]

Як ми бачимо з рисунка 2.5 основним джерелом фінансування інноваційного розвитку українських підприємств протягом 2015-2020 рр. склали власні кошти, частка яких становила від 70 до 94% протягом досліджуваного періоду. Державна підтримка інноваційного розвитку була зовсім

мізерною та свідчить про недосконалість державного механізму інвестування інновацій. А з початком великої війни в Україні в 2022 році, кошти на інноваційне фінансування компаній видавались тільки за міжнародними грантами.

В якості проміжного підсумку у цій частині дослідження інноваційного розвитку України проведемо SWOT - аналіз за даними дослідження (рис. 2.6).

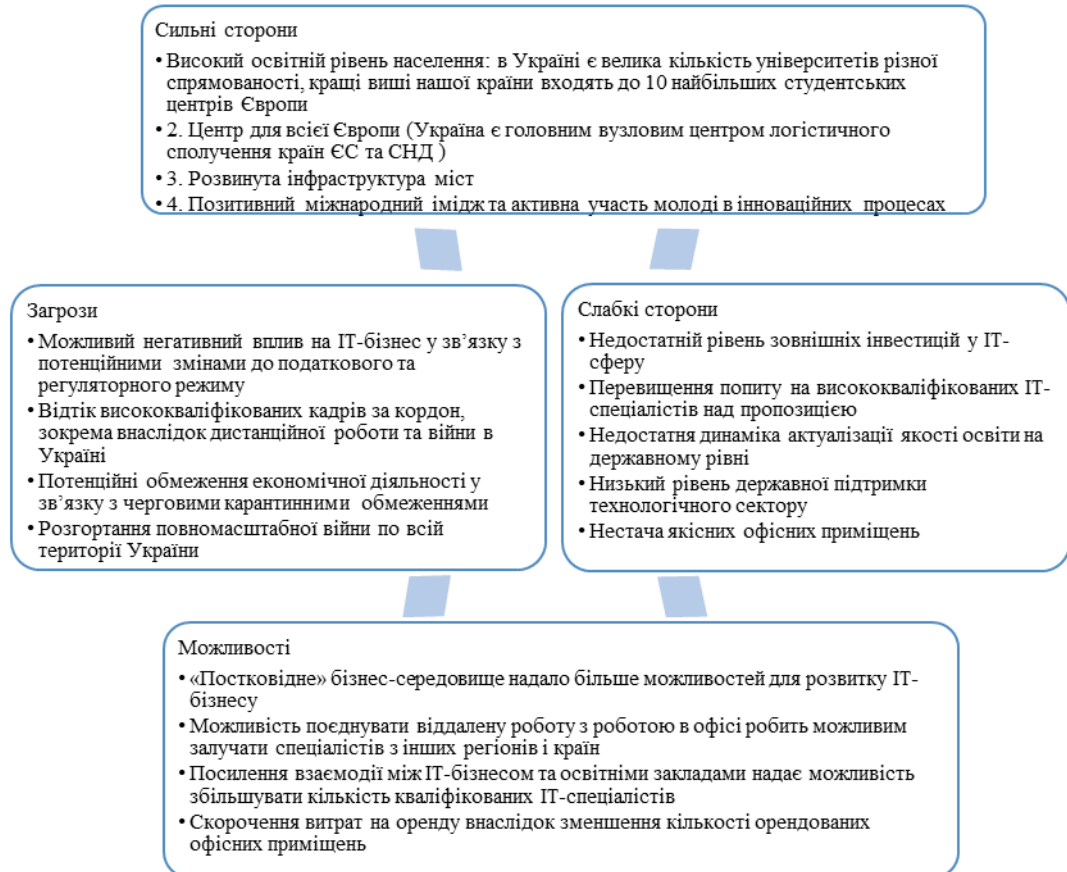

Рисунок 2.6 - SWOT - аналіз інноваційного розвитку України

Джерело: розроблено автором

Отже, на основі даного дослідження визначено, що Україна має великий потенціал у розвитку інноваційних технологій та використовує його, але не максимально можливо. На сьогоднішній день основною загрозою для розвитку інноваційної сфери є повномасштабна війна в Україні, яка не тільки забрала тисячі життів мирних жителів, але й призвела до відтоку кадрів, зменшення фінансування ІТ-сфери, руйнування інститутів і університетів та багато інших негативних наслідків. Саме тому в наступному підрозділі дослідження нами буде запропонована стратегія інноваційного розвитку України після закінчення війни,

яку буде розроблено відповідно до політики підтримки інновацій, що використовує США.

2.2 Аналіз інноваційно-інвестиційної привабливості України

Аналіз інвестиційно-інноваційної привабливості України почнемо з дослідження рівня розвитку економіки нашої країни (рис. 2.8).

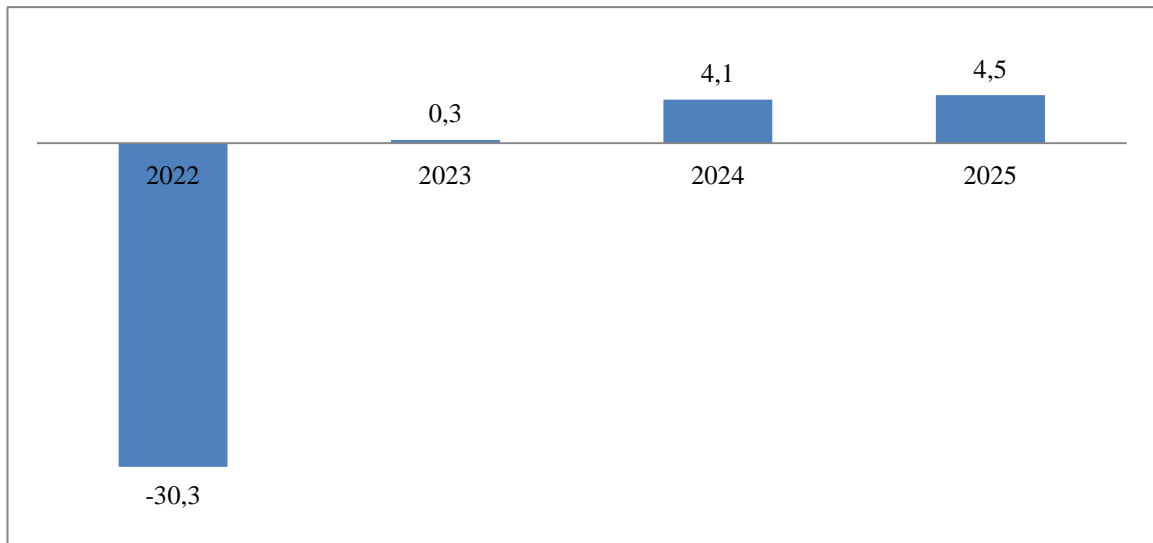

Рисунок 2.8 – Динаміка зростання ВВП України за період 2022-2025 рр., %
Джерело: розроблено автором на основі [38]

Отже, як ми бачимо, через російську агресію в Україні внутрішній ВВП у 2022 році впав на 30,3%. За прогнозами НБУ, у 2023-2025 роках очікується його зростання порівняно з 2022 р., проте зростання залишиться в межах 4%. Оскільки війна в Україні ще триває, прогнози можуть змінюватись залежно від ситуації на фронті.

Наступним розглянемо динаміку доходів та видатків державного бюджету України (рис. 2.9 та рис. 2.10 відповідно).

Рисунок 2.9. Доходи Зведеного бюджету України за період 2015-2022 рр., млн. грн.

Джерело: розроблено автором на основі [39]

Як можна побачити з вище наведеного рисунку в 2022 році доходи Зведеного бюджету України зросли на 490,82 млрд. грн. в порівнянні з 2021 роком. Такий високий ріст доходів був спричинений в період війни, отриманням грошових трансферів від міжнародних партнерів, частка яких у доходах державного бюджету становила 26%.

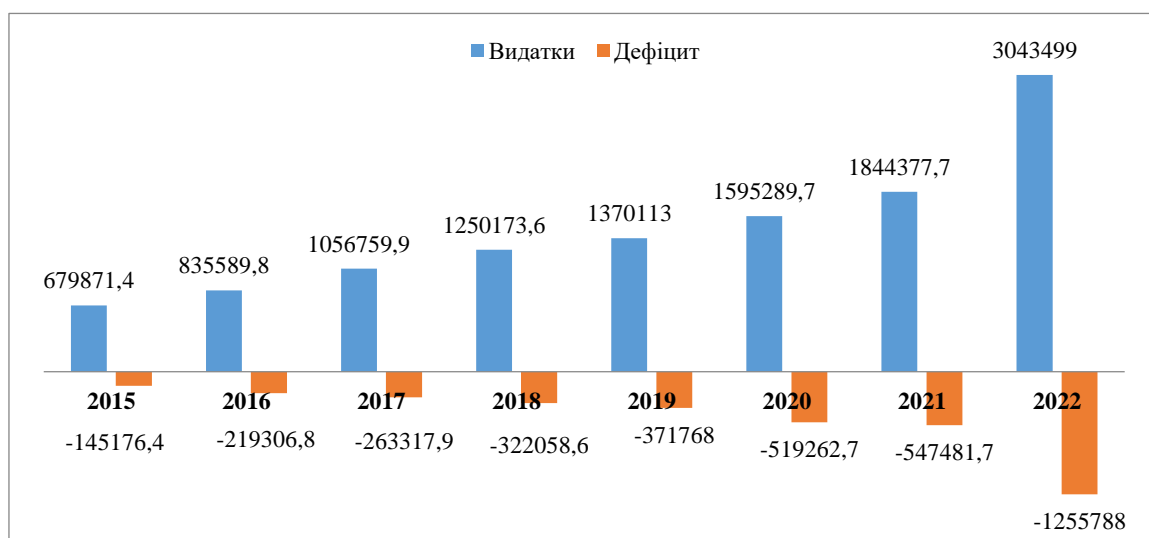

Рисунок 2.10. - Видатки Зведеного бюджету України за період 2015-2022 рр., млн. грн.

Джерело: розроблено автором на основі [39]

На основі аналізу видатків Зведеного бюджету України за 2015-2022 рр, ми бачимо, що в цілому видатки виросли в 2022 році. Таке зростання обумовлено війною в Україні та збільшенням державного фінансування на армію, частка якого у витратах становила 49,33% .

Далі розглянемо динаміку загального рівня інфляції в Україні з початку війни (рис. 2.11).

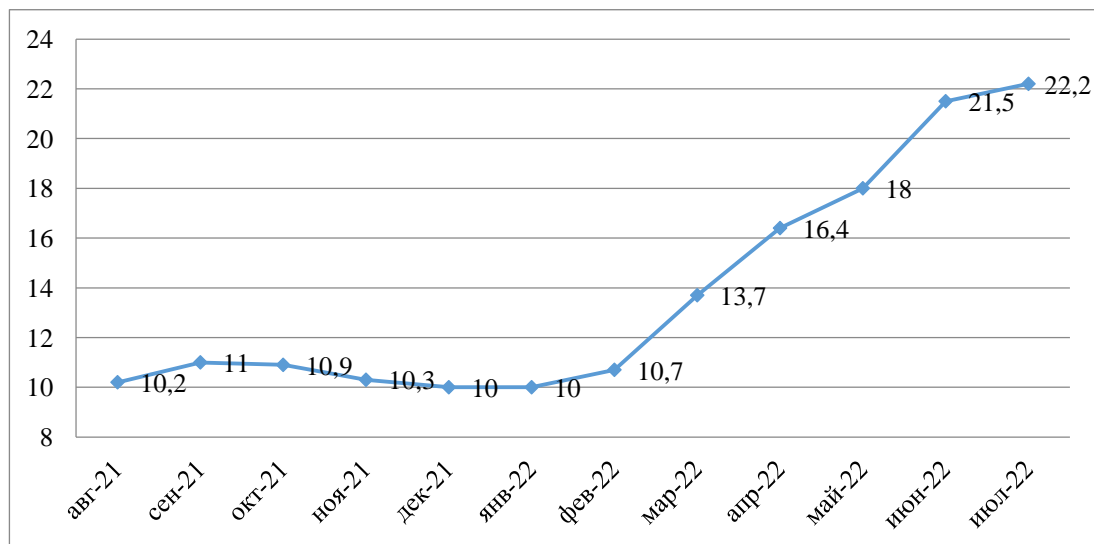

Рисунок 2.11 – Динаміка інфляції в Україні з серпня 2021 року по липень 2022 року, %

Джерело: розроблено автором на основі [40]

Ми можемо відзначити різке зростання темпів інфляції в Україні, що виникло переважно через скорочення виробництва і, відповідно, зростання цін на продукти харчування та енергоресурси. Ці фактори спричинили збільшення інфляції у липні 2022 року у 2,17 рази порівняно з липнем 2021 року.

Не менш важливий вплив на інноваційний розвиток України мають іноземні інвестиції, які є одним із підтримуючих факторів української економіки (рис. 2.12).

Дані рисунка 2.12 демонструють, що потоки інвестицій в Україну в 2021 році досягли 6,8 млрд. дол США, що спричинило досить значне зростання в порівнянні з попередніми роками, а саме на 30,3%. Це свідчить про збільшення обсягу зовнішньо-економічної діяльності та зміцнення курсу національної валюти. Сильне зменшення інвестиційних потоків у 2020 році пов'язане з

розгортанням ковідної кризи. Негативним для економіки України стало зменшення ПІІ в 2022 році у зв'язку з війною в Україні і загальним падінням світової економіки.

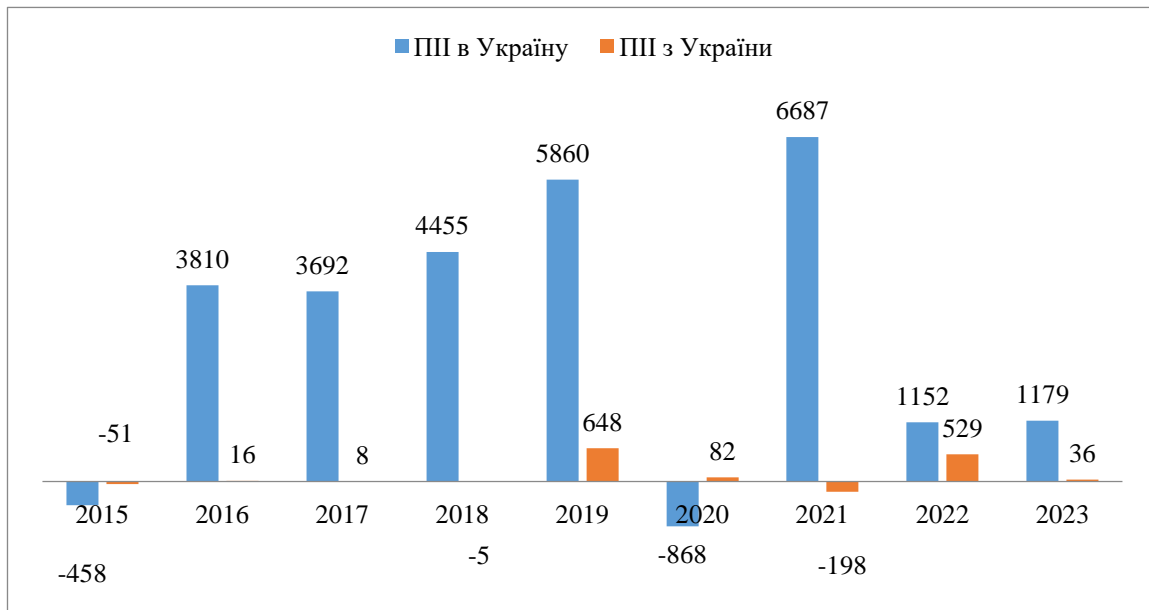

Рисунок 2.12 Динаміка іноземних інвестиційних потоків в Україні за період 2015-2022 рр.

Джерело: розроблено автором на основі [42]

Важливий вплив на розвиток інноваційно-інвестиційного середовища має рівень експорту та імпорту України, який наведено на рисунку 2.13.

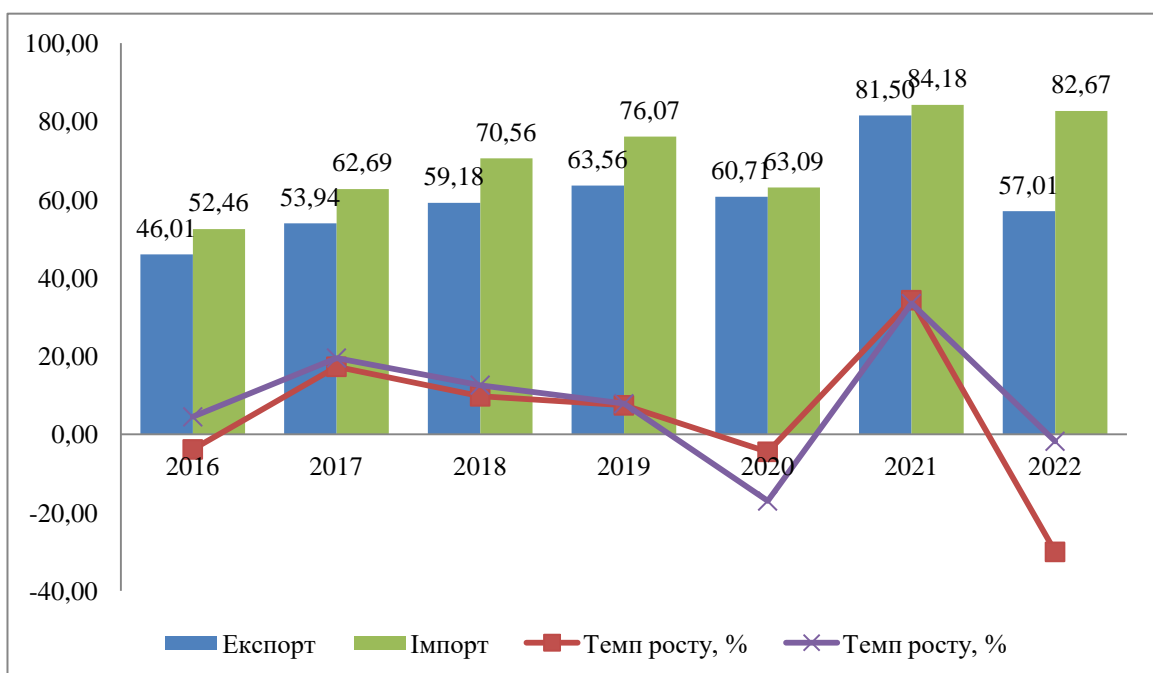

Рисунок 2.13 – Аналіз динаміки експорту та імпорту товарів та послуг України за період 2016-2022 рр., млрд. дол. США.

Джерело: розроблено автором на основі [43]

На даному ринку видно, як російська агресія впливала на міжнародну діяльність України. В 2014-2015 рр. через нестабільну ситуацію на Сході України відбулось зменшення експорту та імпорту. В 2022 році через оголошення війни та напад росії на Україну відбулось зменшення експорту на 30,06% та імпорту на 1,79%. Саме 2022 рік став переломним як в історії нашої країни так і в структурі торговельних партнерів. Починаючи з 2022 року, Україна остаточно стала на проєвропейський напрям та сфокусувалась на зміцненні торговельних відносин з країнами ЄС та Західними партнерами.

Дослідимо найбільші компанії України станом на 2022 рік за обсягом виручки (рис. 2.14).

Рисунок 2.14 – Рейтинг найбільших компаній України за виручкою від реалізації станом на 2022 рік, млрд. грн.

Джерело: розроблено автором на основі [43]

Як ми бачимо, найбільшу виручку від реалізації мав “Нафтогаз України”, який попри війну та обстріли не зупиняв свою діяльність. З рисунку видно, що найбільше в рейтингу є компаній зі сфери електроенергетики, які попри постійні атаки росії працювали для росту економіки нашої країни та підтримки прийнятних умов проживання для населення.

Наша країна має великий потенціал в розвитку бізнесу, а уряд країни робить деякі кроки для його стимулювання, але певно не всі можливі. В підсумку дослідження інноваційно-інвестиційного середовища нашої країни розглянемо основні дії українського уряду щодо допомоги бізнесу в умовах війни (рис. 2.15).

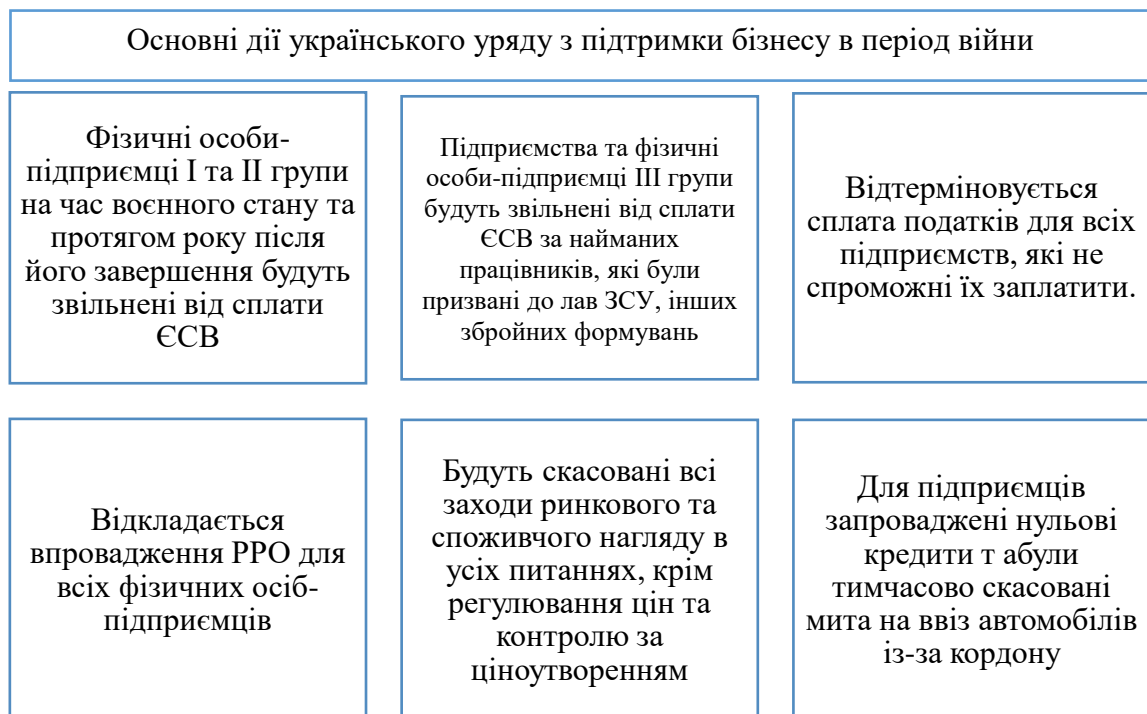

Рисунок 2.15 – Характеристика основних дій українського уряду з підтримки бізнесу в період війни

Джерело: розроблено автором

Тому можна стверджувати, що дії, які були зроблені в 2022 році є одними із найбільш значущих для нашої економіки з початку незалежності України. Шкода, що поштовхом до них стала війна, проте українці ще раз довели всьому світу свою незламність як на військовому фронті, так і в економічному секторі.

Інноваційна сфера України розвивається. Країна має потенціал у сферах інформаційних технологій, агротехнологій та енергетики. Київ, зокрема, став популярним інноваційним хабом, де виробники програмного забезпечення, стартапи та IT-підприємства активно розвиваються.

Щодо інвестиційного клімату, Україна покращує свою привабливість для інвесторів. Заходи уряду для поліпшення бізнес-середовища, спрощення податкового законодавства та заохочення іноземних інвестицій сприяють розвитку економіки в цілому.

Однак є виклики, такі як бюрократія, корупція та велика війна, які суттєво впливають на інвестиційний клімат. Важливо, щоб уряд продовжував впроваджувати реформи та заходи для подолання цих перешкод.

Війна призводить до невпевненості та ризику для бізнесу. Інвестори стають більш обережними і можуть зменшити свою активність через страх перед можливими втратами.

З іншого боку, деякі індустрії можуть скористатися можливістю впровадження інноваційних рішень в умовах війни. Наприклад, обладнання та послуги, пов'язані з обороною, можуть отримати більше уваги та фінансування.

У цілому, Україна має великий потенціал стати привабливим ринком для інвесторів, але важливо продовжувати працювати над вирішенням внутрішніх та зовнішніх проблем для досягнення повноцінного розвитку.

2.3 Основні програми підтримки розвитку інновацій

Сьогодні в Україні працюють технопарки, інноваційні центри, транскордонні кластери. Для деяких галузей найбільш вигідним є створення так званих «точок зростання», які стимулюють лише найцінніші наукові інновації, особливо для підприємств оборонно-промислового комплексу.

В Україні мережа індустріальних парків формується хаотично, а принципи її формування не вказані у стратегічному документі, зокрема у державній стратегії регіонального розвитку на період до 2027 року [32]. Також немає спеціальної

окремої програми використання індустріальних парків в Україні для залучення інвестицій та балансування територіального розвитку країни. Водночас визначення національних принципів створення та просування індустріальних парків у регіонах України, які різняться щодо соціально-економічного розвитку, сприятиме їхньому соціально-економічному розвитку. Затвердження Постановою Кабінету Міністрів України від 10 липня 2019 року № 526-р “Стратегії розвитку інноваційної сфери до 2030 року” дало поштовх до початку суттєвих змін в українській інноваційній екосистемі [33]. Глобалізація та сучасні комунікаційні технології створюють можливості для існування та розвитку успішних інноваційних кластерних підприємств навіть в умовах загальної технологічної відсталості, низької купівельної спроможності споживачів та територіальної віддаленості. Однак інноваційна діяльність все ще недостатньо інтегрована у процеси регіонального розвитку.

Перед регіонами України стоїть завдання модернізації та створення сучасних виробництв, підвищення конкурентоспроможності продукції на внутрішньому і зовнішньому ринках та забезпечення сталого економічного зростання. В основі таких змін є інноваційні моделі регіонального економічного розвитку з використанням розумної спеціалізації. Важливо створювати умови для впровадження інновацій та підтримувати їх у різних регіонах країни, особливо там, де є відповідна наукова база, бізнес і сучасна інноваційна інфраструктура. Насамперед це стосується обласних центрів, великих та середніх міст, які мають для цього потенціал.

Драйверами інновацій та економічного зростання у найбільш економічно розвинених країнах зазвичай є малі і середні підприємства. Сучасне підприємництво в Україні має ґрунтуватися на знаннях та навичках кожного співробітника, його освіті, вмінні приймати інноваційні проривні рішення та використовувати можливості зростання. Це стосується, насамперед, розвитку інноваційного виробництва, що потребує посилення державного стимулювання та фінансування наукового виробництва. Передача знань підприємства включає взаємодію його знань із потребами споживачів та створення конкурентної

переваги для задоволення нових вимог споживачів продукції. Мале інноваційне підприємництво сприяє швидкій комерціалізації результатів досліджень та освоєнню результатів, адаптації до змінних умов у всіх сферах діяльності [34].

Не дивлячись на надзвичайно важкі обставини сьогодення, українське суспільство та уряд розуміють, що інноваційний розвиток є рушійною силою суттєвих структурних змін, тому за останні роки активно розробляються та реалізуються інноваційні програми та ініціативи, ось деякі з них:

- ◆ "Дія. Цифрова освіта": Програма спрямована на підготовку кваліфікованих кадрів в галузі інформаційних технологій.
- ◆ "Дія. Інвестиції": Ініціатива для залучення інвестицій в українську економіку, зокрема в інноваційні сектори.
- ◆ Програма "Інноваційний прорив 2023": Має на меті створення сприятливого середовища для розвитку інновацій та підтримки стартапів.
- ◆ "Дія. Зелена енергія": Програма, спрямована на підтримку проектів в галузі відновлювальних джерел енергії та енергоефективності.
- ◆ "Стартап Країна": Ініціатива для розвитку стартап-екосистеми в Україні, забезпечення підтримки молодих підприємців.
- ◆ "Гранти для науки і технологій": Програма, що надає фінансову підтримку дослідженням та розробкам в різних галузях.

Це лише кілька прикладів, існує багато інших ініціатив на різних рівнях влади та від різних організацій.

Український уряд повинен дотримуватись чинного законодавства України та гарантувати виділення на науку не менше 1,7% ВВП. Крім того, Україна має вжити конкретних кроків для збільшення цього відсотка до цільового показника ЄС у 3%. Таке фінансування може підвищити мотивацію та збільшити престиж наукових досліджень в Україні.

У разі продовження негативного ставлення держави до фінансування науки та високотехнологічних секторів економіки Україна може зникнути з карти розвинених індустріальних держав світу [35].

Необхідно продовжити реформування правоохоронної системи та збройних сил України відповідно до стандартів НАТО, захистити населення від наслідків російського вторгнення, посилити координацію діяльності Міністерства оборони, Служби безпеки України, Прикордонної служби та слідчих органів. Президент України та його команда мають використовувати раціональні зерна минулих урядів, результати наукових досліджень, новації, винаходи окремих науковців для покращення як внутрішніх, так і зовнішніх факторів національної безпеки та захисту країни від московського агресора. Це необхідні кроки. Адже якщо раніше можна було побачити тези, що для збільшення притоку іноземних інвестицій необхідним є забезпечення безпеки коштів/ресурсів/капіталів інвесторів, наприклад, шляхом забезпечення ефективної судової системи, то зараз, на ряду з реформуванням судової системи, безпека цих інвестицій залежить напряду від української армії та жаги українського народу до перемоги.

Державне регулювання економіки у період війни, - це боротьба з неформальними методами управління. Натомість необхідно створити сучасну систему планування, прогнозування, яка, на відміну від централізованих та надмірно детальних, забезпечила б європейську методологію індикативного державного планування. Плани повинні включати чіткі стратегічні орієнтири розвитку економіки, її місця та ролі на світовому ринку, виходячи з національних інтересів та можливостей держави. Як короткострокові, і довгострокові результати реалізації планів мають визначати наслідки державного регулювання економіки всього суспільства. Це сприятиме побудові нової архітектури розвитку країни, формуванню національної економічної системи, більш реалістичній оцінці наслідків російського вторгнення та розробці відповідних заходів заходів економічного відновлення України.

Економіка країни, яка відчуває труднощі через об'єктивні чинники, потребує іноземних інвестицій. Вони зможуть надати потрібну фінансову підтримку для впровадження новітніх технологій. Для залучення іноземних інвесторів необхідно створити в країні певні правові та інституційні умови, які б

гарантували їхні права та інтереси в усіх регіонах України. Для цього уряду слід використати відповідні адміністративні інструменти.

На рисунку 2.7 наведено альтернативний алгоритм створення тендерної програми для участі міжнародних компаній в інвестуванні та розбудові нашої країни після перемоги.

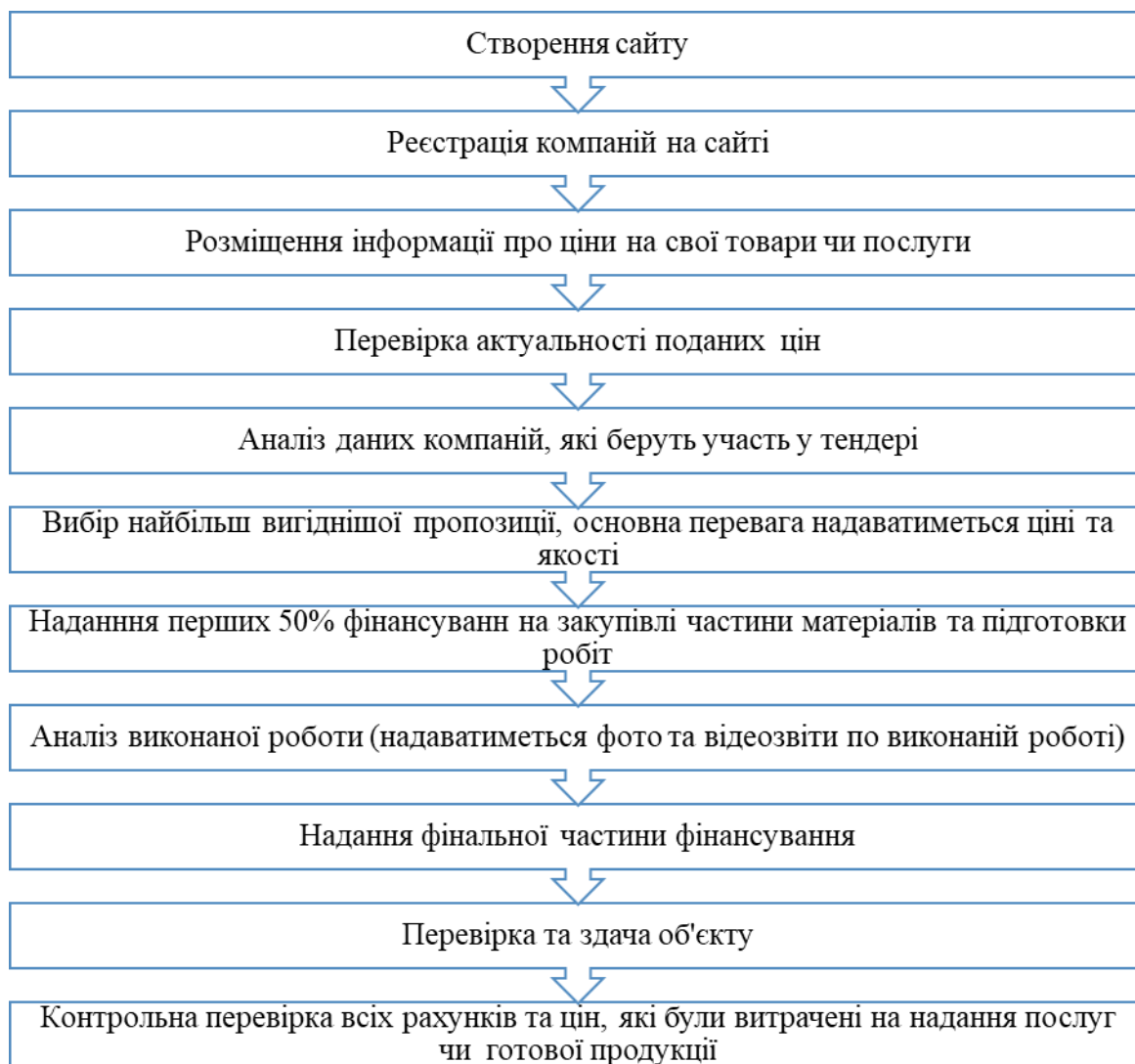

Рисунок 2.7 – Алгоритм побудови тендерної програми для відбудови України після перемоги

Джерело: розроблено автором

Такий алгоритм, на нашу думку, повинна мати кожна тендерна програма, адже це дасть можливість уникнути застосування різних корупційних схем та домовленостей, які, на жаль, існують ще й сьогодні.

Український уряд зробив абсолютно правильні речі, ввівши в дію ряд рішень, які позитивно вплинули на розвиток бізнесу в умовах підвищених ризиків. Основним важливим кроком було скасування акцизів навесні 2022 року, що допомогло стабілізувати ціни та зменшити рівень інфляції. Не менш важливим стала адаптація програми «5-7-9», участь в якій взяли тисячі вітчизняних підприємців. З підтримки місцевих урядів за період березня-грудня 2022 було релоковано близько 800 компаній. Також урядом України була розроблена програма «єРобота», в рамках участі якої видано 3663 гранти та працевлаштовано близько 20 тисяч українців [36]. За підтримки Президента України та Нью-Йоркської Фондової біржі в нашу країну поступили інвестиції, які були направлені в розвиток бізнесу [37].

Зовнішня агресія спонукає українську державу коригувати свою економічну політику, перш за все, за рахунок підвищення науково-технічного потенціалу, інтелектуального та професійного рівня робочої сили, стимулювання розвитку інноваційної структури тощо. Адже чим вищий ступінь економічної та соціальної консолідації суспільства, чим повніше реалізовані його внутрішні ресурси, тим більше воно здатне отримати вигоду у протистоянні з агресором.

У період військової агресії виникає гостра необхідність прискорення науково-технічного прогресу в усіх галузях економіки держави, створення нових міжнародних гарантій захисту національних інтересів. Це позитивно впливає на суспільство. Таким чином, в Україні було створено нові види озброєння, які успішно застосовуються на російсько-українському фронті. Розвивається військова промисловість, космічна галузь переорієнтується на користь національної оборони та безпеки. Україна адаптує свій військово-промисловий комплекс до стандартів НАТО, чим забезпечує безпеку загального розвитку країни.

Держава в умовах війни виступає гарантом розвитку високих технологій, інновацій, знань та інформаційних мереж. Важливою функцією держави в умовах постіндустріалізації є виконання своєї ролі одного з основних акторів, що забезпечують поступальний розвиток основних сфер економіки, особливо

інноваційної. Своєчасно генерувати та транслювати результати наукових досліджень в Україні доцільно за рахунок підтримки технопарків, бізнес-інкубаторів – за допомогою держзамовлення, пільгового кредитування, виділення грантів, субсидованого фінансування тощо. Успіх інноваційного розвитку у державі залежить від комплексу політичних, економічних соціальних чинників. Економічні гарантії, що потребують постійного розвитку, є матеріальною основою інноваційних процесів, що забезпечують всебічну безпеку сучасної України.

Отже, можна зробити висновок, що основні програми підтримки інноваційного розвитку з точки зору уряду, мають базуватися на розкритті ринкового, кадрового, фінансового, матеріально-технічного, нематеріального інноваційного, інформаційного, безпекового та крос-функціонального потенціалів країни.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2

Отже, на підставі проведеного практичного дослідження встановлено, що Україна володіє значним потенціалом у сфері інноваційних технологій і частково використовує його, проте не досягає максимального рівня. На сьогодні основною загрозою для розвитку інноваційного сектору є повномасштабна війна в Україні, яка не лише призвела до втрат тисяч мирних життів, але також призвела до відтоку кваліфікованих кадрів, зменшення фінансування в галузі ІТ, руйнування інститутів і університетів та інших негативних наслідків. Тому необхідною стає стратегія інноваційного розвитку України після завершення конфлікту, яку слід розробити відповідно до політики підтримки інновацій, взятої на озброєння в США.

Інноваційна сфера в Україні демонструє позитивні тенденції у розвитку. Країна має значний потенціал у секторах інформаційних технологій, агротехнологій та енергетики.

У сфері інвестиційного клімату відзначається поліпшення привабливості України для інвесторів. Заходи уряду, спрямовані на поліпшення бізнес-середовища, спрощення податкового законодавства та підтримку іноземних інвестицій, сприяють загальному розвитку економіки.

У цілому, Україна має значний потенціал стати привабливим ринком для інвесторів, проте важливо продовжувати працювати над вирішенням внутрішніх та зовнішніх проблем для досягнення повноцінного розвитку.

Основні програми підтримки інноваційного розвитку з точки зору уряду повинні ґрунтуватися на розкритті ринкового, кадрового, фінансового, матеріально-технічного, нематеріального інноваційного, інформаційного, безпекового та крос-функціонального потенціалів країни.

РОЗДІЛ 3

ПЕРСПЕКТИВИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО РОЗВИТКУ ФІНАНСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

3.1 Зарубіжний досвід фінансування інновацій та інноваційної діяльності і перспективи його застосування в Україні

В даному підрозділі пропонуємо дослідити інноваційний розвиток США, як одного із світових лідерів щодо фінансування інновацій зі сторони держави, а дослідження почнемо з аналізу валових внутрішніх витрати на науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи (НДДКР) в США за останні 20 років (рис. 3.1).

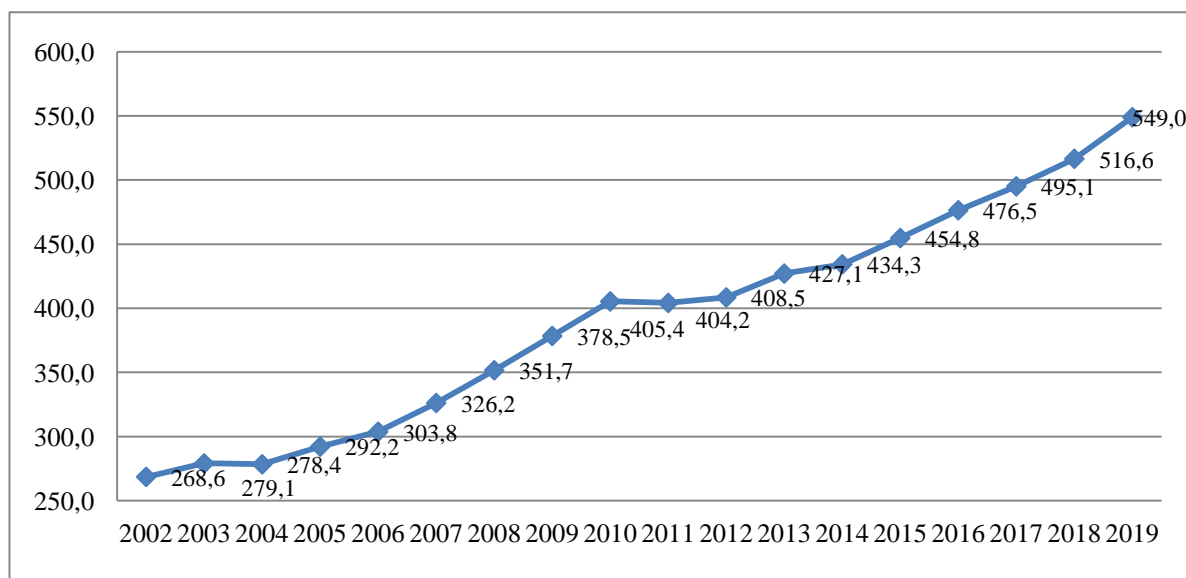

Рисунок 3.1 - Валові внутрішні витрати на НДДКР в США за період 2002-2019 рр., млн дол. США

Джерело: розроблено автором на основі [44]

Як ми бачимо, витрати на НДДКР в США за останні 20 років тільки зростали, що ще раз засвідчує інноваційний напрям розвитку країни і акцент на технологічному секторі.

Згідно даних звіту Глобального Індексу Інновацій, США входять в десятку найбільш інноваційних країн впродовж 2021-2022 рр. Протягом останніх двох років США міцно закріпили за собою позиції одного з інноваційних лідерів.

Наступним проаналізуємо частку галузі інноваційних технологій у ВВП США (рис. 3.2).

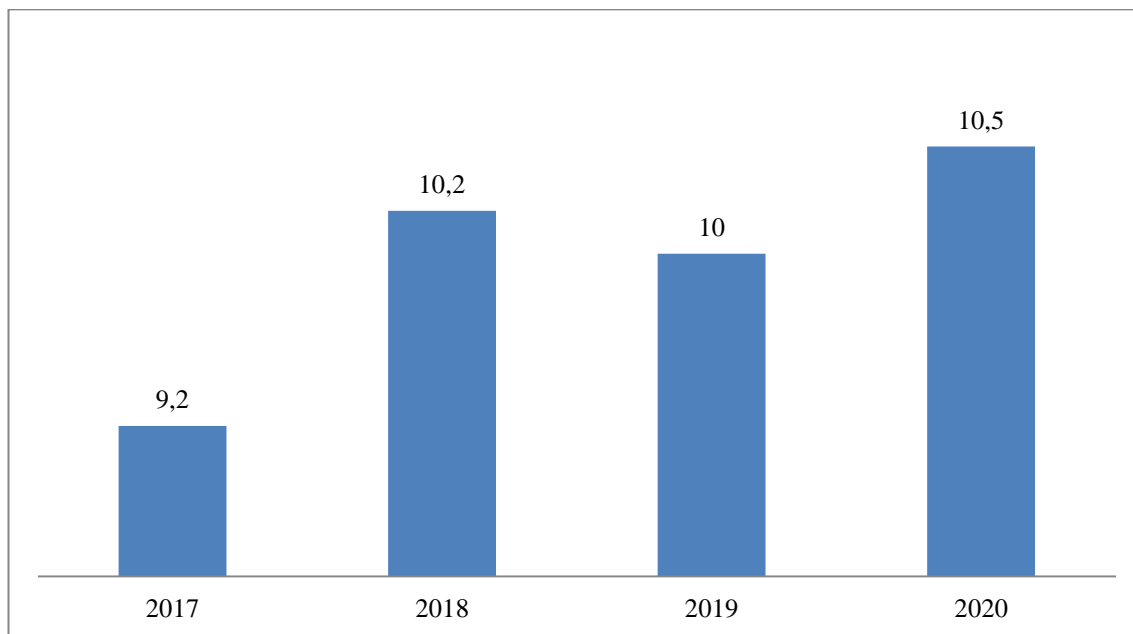

Рисунок 3.2 – Частка сектору інноваційних технологій у ВВП США за період 2017-2020 рр., %

Джерело: розроблено автором на основі [45]

Як ми бачимо інноваційні технології складають десятку частину ВВП США і являються її ключовою галуззю. За період 2017-2020 рр. частка інноваційних технологій у ВВП США виросла на 14,13%, що свідчить про її перспективність.

Також важливим у розвитку інноваційного середовища США є збільшення частки інвестицій в інноваційну сферу в динаміці (рис. 3.3).

Як ми бачимо з рисунка в наступні три роки уряд США планує збільшити кількість інвестицій саме в інноваційну галузь, яка є однією з найбільш перспективних в сучасному світі.

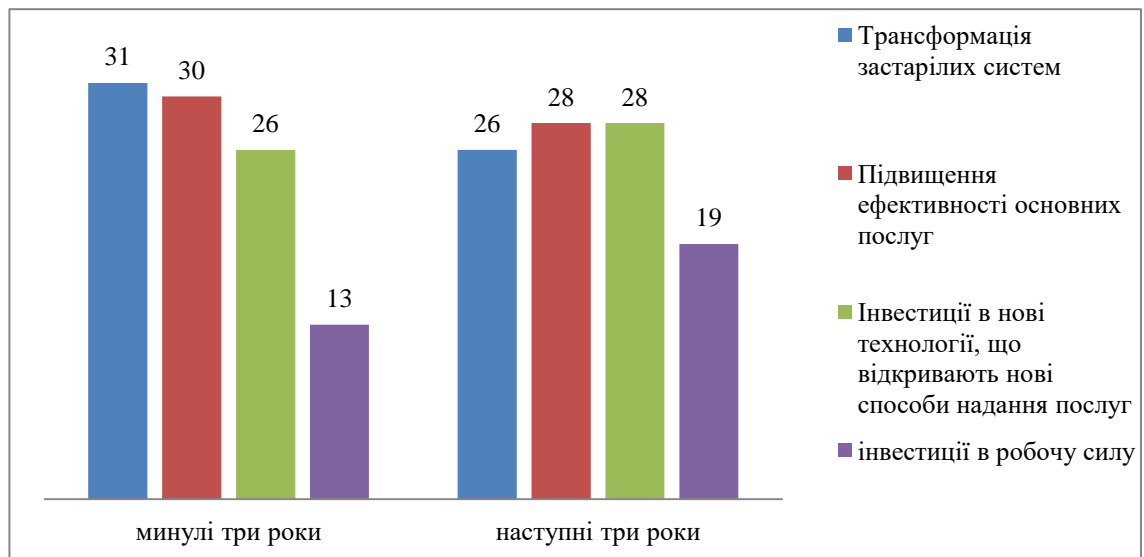

Рисунок 3.3 - Частка інноваційних інвестицій за видами діяльності в США в 2021 році

Джерело: розроблено автором на основі [46]

Оснoву розвитку інновацій в США складає венчурне інвестування, обсяг якого значно зріс з 2006 по 2020 рік, а саме обсяг інвестицій в операції виріс в 4,6 рази, а кількість угод - в 3,6 рази. Однак більшість розміщень венчурного капіталу зосереджено в декількох штатах. В США є один із найбільш відомих інноваційних центрів – Силіконова долина, яка відкриває близько сотні тисяч стартапів кожного року (рис. 3.4)

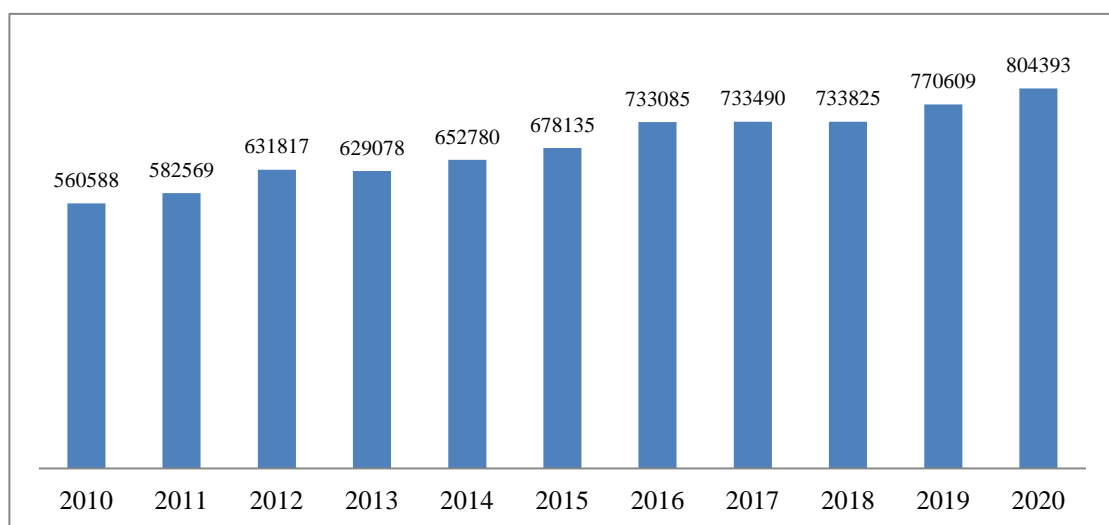

Рисунок 3.4 - Кількість зареєстрованих стартапів в США за період 2010-2020 рр.

Джерело: розроблено автором на основі [47]

Більшість стартапів та інноваційних компаній в США знаходяться в Силіконовій долині, яка є центром інноваційних технологічних компаній США. Вона розташована на південь від Сан-Франциско, штат Каліфорнія. Тут знаходиться 2000 технологічних компаній, найщільніша концентрація в світі. Силіконова долина створює центр для інноваційних компаній, які відрізняються високою прибутковістю, створюють робочі місця, збільшують податкові надходження, що дає США порівняльну перевагу перед іншими країнами.

Найвідоміші компанії Кремнієвої долини - Apple, Facebook, Google і Netflix. У цьому районі також були запущені Tesla, Twitter, Yahoo!, eBay. Є багато компаній з підтримки бізнесу, таких як Cisco, Oracle, Salesforce.com, Hewlett-Packard і Intel.

Отож такий технологічний розвиток як у США є чудовим підґрунтям для створення технопарків. В США найбільшого поширення набули дослідницькі парки (які, переважно, створювалися з участю дослідницьких університетів).

У США існують три типи технопарків:

- наукові парки у вузькому значенні слова;
- дослідні парки, які розробляють нововведення лише до стадії технічного прототипу;
- інкубатори, в яких університети здають в оренду землю, приміщення, лабораторне обладнання компаніям, що створюються.

Основні наукові парки США функціонують у 40 районах розвитку наукомістких технологій, що знаходяться на різних теренах країни. Всі вони діють за 4 основними напрямками:

- технічне сприяння, включаючи доступ до наукового обладнання;
- надання допомоги кадрам, включаючи доступ до наукового та технічного персоналу;
- надання комерційної допомоги у вигляді ліцензій та субсидій на підготовку будівельних майданчиків та споруд;

– надання фінансової допомоги у формі доступу до ризикового капіталу, податкових знижок на НДР, позик на технічну підготовку персоналу, субсидій та інші [45-48].

Таким чином, сучасні технопарки США – це структури, які забезпечують взаємодію промисловості та науки, що значно прискорює процес практичного використання технічних розробок у виробництві. Їхній інтенсивний розвиток охопив практично всі регіони США, що свідчить про активну регіональну стратегію держави, спрямовану на зміцнення місцевого господарства. Типовим прикладом технопарку, в якому на території університету розміщені не підприємства та лабораторії промислових компаній, а тісно пов'язані з промисловістю дослідницькі інститути некомерційного характеру, є приватний дослідницький центр Іллінойського технологічного інституту.

Пропонуємо дослідити динаміку розвитку технопарків в США за період 2000-2021 рр. (рис. 3.5).

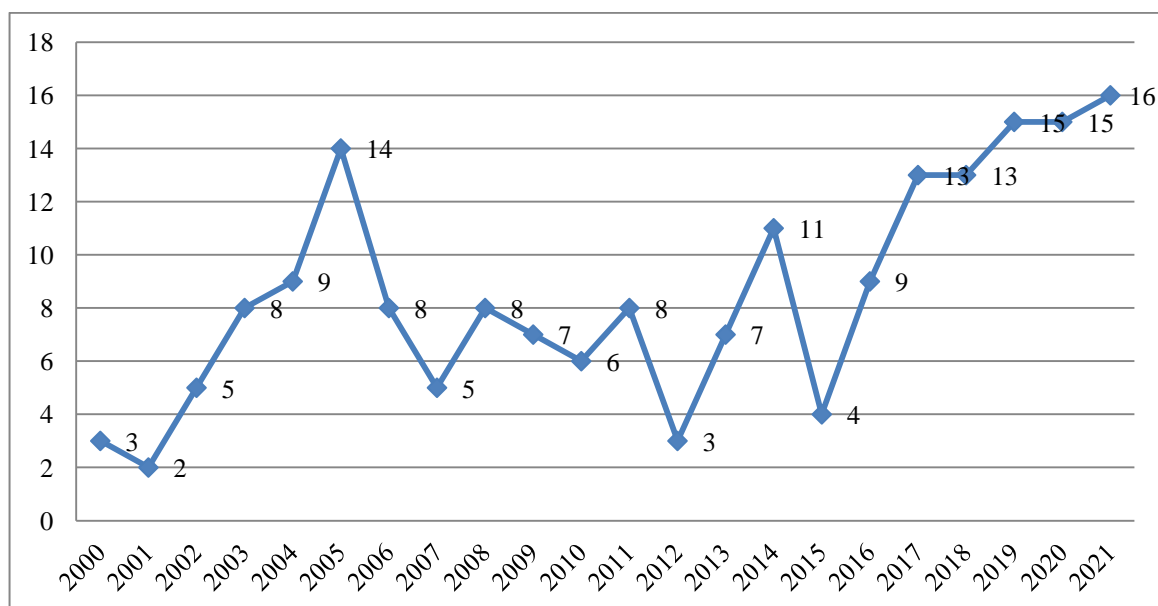

Рисунок 3.5 - Динаміка технопарків в США за період 2000-2021 рр.

Джерело: розроблено автором на основі [48]

Отож ми бачимо, що ріст технопарків був хаотичний і залежав від інвестування зі сторони уряду США. За останні 21 рік в США було створено 189 технопарків, що ще раз засвідчує його лідерство в галузі інновацій та технологій.

Досвід США щодо державної підтримки розвитку інновацій буде корисним для його впровадження в Україні, адже наша країна, на жаль, не розвиває такими темпами інновації та не виділяє бюджетних коштів на інноваційні проекти в достатній кількості, що в підсумку негативно впливає на загальний розвиток інновацій в країні.

Застосування досвіду фінансування інновацій та інноваційної діяльності США в Україні буде надзвичайно корисним для розвитку національної економіки і підвищення конкурентоспроможності країни.

Сприяння створенню екосистеми, яка об'єднує стартапи, високотехнологічні компанії, вищі навчальні заклади та дослідницькі інституції є важливим аспектом розвитку інновацій. Уряд може надати підтримку в створенні інкубаторів, акселераторів, технопарків та інфраструктури для інноваційних компаній.

В Україні можна впровадити подібні до американських програми фінансування для стартапів та інноваційних підприємств, такі як гранти, інвестиційні фонди, податкові пільги для інвесторів тощо. Це сприятиме залученню інвестицій та стимулює розвиток інновацій.

Зближення бізнесу та науки є ключовим елементом розвитку інновацій. Україна може навчатися від США створення механізмів співпраці між бізнесом і вищими навчальними закладами для сприяння дослідженням та розробці нових технологій.

Доцільним для України буде застосування підходів щодо залучення іноземних інвесторів в інноваційні проекти, які використовуються в США. Це може включати створення спеціальних інвестиційних програм або законодавчих пільг для іноземних інвесторів.

Захист інтелектуальної власності є важливим аспектом інноваційного розвитку. Україна може перебрати від США досвід у плані законодавчої та правопорядкової бази для захисту прав інтелектуальної власності.

Надзвичайно важливо розвивати робочу силу з високими технологічними навичками для підтримки інноваційного сектору. Україна може впровадити

програми навчання та підвищення кваліфікації, що сприятимуть розвитку технічних навичок та інноваційної діяльності.

Застосування досвіду фінансування інновацій та інноваційної діяльності США може сприяти розвитку інноваційного сектору в Україні та сприяти створенню нових робочих місць, підвищенню ефективності економіки та залученню інвестицій. Однак важливо адаптувати цей досвід до особливостей та потреб українського суспільства, враховуючи місцеві умови та ресурси.

Варто враховувати те, що Україна наразі знаходиться на шляху Євроінтеграції. Європа також великою мірою зацікавлена у поглибленні інтеграції з Україною в інноваційній сфері, оскільки для неї Україна представляє великий ринок збуту як своїх інноваційних розробок, так і залучення українських, а також є джерелом відносно дешевої робочої сили, особливо для розвитку інтелектуальних та наукомістких секторів економіки. Україна може надати свій внесок у загальноєвропейський інноваційний процес через свої найбільш розвинені галузі, що дозволить їй поступово стати країною-експортером високотехнологічного обладнання та унікальних розробок.

Розглядаючи європейську модель фінансування інноваційної діяльності, можна виділити те, що вона, як і американська, включає різноманітні підходи та інструменти, які спрямовані на підтримку і розвиток інновацій в різних галузях економіки. До основних компонентів цієї моделі можна віднести:

1. Європейські фонди та програми:

- ◆ Горизонт Європа (Horizon Europe): Його запуск відбувся у 2021 році, і ця програма стала наступником Горизонту 2020. Вона спрямована на фінансування досліджень та інновацій, зокрема з погляду вирішення суспільних викликів.
- ◆ Європейський фонд регіонального розвитку (European Regional Development Fund - ERDF): Надає фінансову підтримку для інновацій та підприємництва в регіонах Європи.

2. Європейські інвестиційні банки та фінансові інституції:

- ◆ Європейський інвестиційний банк (European Investment Bank - EIB): Надає фінансову підтримку для проектів, спрямованих на розвиток інфраструктури, інновацій та підприємництва в Європейському союзі.
- ◆ Європейський фонд інвестицій (European Investment Fund - EIF): Допомогає малим та середнім підприємствам (МСП) отримати доступ до фінансування шляхом гарантій та інших фінансових інструментів.

3. Наскрізна інноваційна стратегія:

- ◆ Європейська комісія пропагує концепцію "Європейський дослідницький простір" (European Research Area - ERA), що сприяє науковим дослідженням і інноваціям в Європі.

4. Національні програми інноваційного розвитку:

- ◆ Багато країн Європейського союзу мають свої національні програми фінансування для підтримки інновацій та досліджень.

5. Партнерства з приватним сектором:

- ◆ Заохочення партнерства та співпраці з приватним сектором для спільного фінансування і розвитку інноваційних проектів.

Це лише невелика частина програм та способів, якими ЄС фінансує інновації.

Однак важливо відзначити, що, незважаючи на ефективні заходи щодо підтримки інновацій в країнах-членах Європейського союзу, виникли суттєві розбіжності в їхньому інноваційному розвитку. Це відображено в значній міжрегіональній різниці в рівні інноваційної активності між різними країнами-членами ЄС, яка складає близько 2,8 рази.

Україна, як майбутній член та поточний партнер ЄС, має реалізовувати подібні програми або брати в них участь, що вона і робить наразі, але це не означає заборони побудови власної інноваційно-інвестиційної стратегії та використання окремих національних програм фінансування для підтримки інновацій та досліджень.

Саме тому, варіант впровадження подібної до США моделі фінансування інноваційної діяльності не стоїть на заваді українській євроінтеграції.

3.2 Проблеми і пріоритети в інноваційній діяльності та її фінансуванні

В даний час до основних проблем фінансової підтримки розвитку інноваційного підприємництва в Україні можна віднести:

- недостатнє фінансування, у тому числі державне;
- нерозвиненість механізму надання довгострокових кредитів, що сформувався в банківській системі;
- втрачені можливості участі у міжнародних програмах;
- недостатній розвиток системи венчурного фінансування всередині країни;
- обмежена зацікавленість підприємств у практичному впровадженні результатів вітчизняних науково-технічних розробок, що потребує додаткових тимчасових та фінансових ресурсів для їх застосування.

Тому надання фінансової підтримки інноваційно-технологічним ініціативам диктує необхідність розроблення відповідної моделі, спрямованої на трансформацію інвестиційної структури. Ця модель має задіяти різні інституції, у тому числі органи місцевого самоврядування, уряд, банківські установи, та має розширити венчурне фінансування, оптимізуючи при цьому використання власних фінансових ресурсів підприємств. Простіше кажучи, це потребує посилення державного фінансування інновацій та акценту на розвитку інноваційної діяльності. Це може включати виділення коштів на пріоритетні напрями науково-технічного розвитку, надання кредитів з позабюджетних джерел, кредитування через вітчизняні банківські установи та інституційних інвесторів, а також залучення іноземних організацій до фінансування інноваційної діяльності. Коли власних фінансових ресурсів недостатньо для стимулювання інноваційного та технологічного розвитку, стає актуальним вибір життєздатних джерел і ефективних механізмів використання залучених фінансових ресурсів.

Слабка фінансова забезпеченість, недієздатна законодавча база, низький рівень розвитку інноваційної інфраструктури – є перешкодами для розвитку

інноваційної діяльності, певною мірою пов'язаними з діяльністю органів державної влади.

Основною проблемою в Україні є недостатнє фінансування інноваційної діяльності з боку держави. Цей стереотип відносин успадкований з радянських часів, коли держава підтримувала всі види науково-технічної діяльності через прямі інвестиції та керувала впровадженням промислових розробок. Водночас, на мою думку, недостатнє фінансування державою є лише одним із аспектів проблеми, оскільки важливими є не лише кількість грошей, а й те, як, ким, з яких механізмів ці кошти були надані. Другою частиною цієї проблеми є слабке використання інструментів опосередкованого стимулювання наукової діяльності та інноваційної діяльності, що, як показала практика країн світу, є найефективнішою формою державного забезпечення успішної інноваційної діяльності.

Виникає необхідність критичного аналізу вітчизняної практики інформування населення про інноваційну діяльність, що визначає актуальність і корисність цих знань.

У 2018 році за Global Innovation Index Україна посіла найвище 43 місце в рейтингу серед 126 країн за досліджуваний період. Водночас сильні сторони української науки і техніки були очевидними; людський капітал і дослідження, а також слабкі інституції та інфраструктура. У 2019 році за індексом «Інституції» позиція України трохи зросла – 96 місце проти 107 у 2018 році. Але за рівнем розвитку інфраструктури в 2019 році порівняно з 2018 роком Україна втратила 8 позицій і постала на 97 місці. З 2018 по 2021 рік ситуація значно погіршується. У 2021 році визначалась позиція держави за Global Innovation Index, а за показником результатів знань і технологій Україна досягла мінімуму за 2017-2021 роки. Така тенденція свідчить про необхідність активізації інноваційної діяльності в цілому. Тому інноваційне фінансування має здійснюватися як безперервний процес, який відбувається за наявності достатніх ресурсів, механізму цільового фінансування, планування, бюджетування та збалансування грошових коштів.

Отже, основними бар'єрами розвитку інновацій у регіонах України є відсутність спеціалістів у галузі інноваційного менеджменту, управління інтелектуальною власністю, маркетингу, правового захисту, фінансових консультантів, експертів з трансферу технологій та бізнес-планування; відсутність необхідної інформації про ринкові перспективи запропонованої ідеї та знань; відсутність консультативної підтримки розвитку проекту від ідеї до стадії комерціалізації; відсутність налагодженої комунікації між вченими та представниками бізнесу, зацікавленими у розвитку інновацій, як для потреб бізнесу в інноваціях, так і для отримання даних про нові та вдосконалені технологічні рішення, які можуть бути використані у виробництві; недостатня пропаганда та поширення інформації про позитивні приклади трансформації ідеї в інноваційний продукт; недостатня чи обмежена ефективність інноваційної інфраструктури, яка має сприяти розвитку інноваційного підприємництва; неадекватна незалежна оцінка технологічного рівня науково-технічної (експериментальної) розробки та можливості її технічної реалізації.

У сучасних умовах, з розширенням Інтернету та інформаційних технологій, які змінюються щодня, на фінансових ринках з'являються нові операції, які раніше було неможливо здійснити через брак технічних ресурсів. Такі види діяльності, як еквайринг, придбання мобільного зв'язку, використання Інтернету, кредитний скоринг тощо. Слід зазначити, що найбільш процвітаючим напрямом розвитку інновацій на фінансовому ринку є розвиток штучного інтелекту. Сьогодні штучний інтелект можна ефективно використовувати для оцінки ризиків, зокрема, використовуючи технологію розподіленої книги з систематизуючими рішеннями тощо.

У світовій економіці набувають популярності фінансово-технологічні стартапи у сфері кредитування, перспективних операцій, фінансових технологій. На відміну від країн Європи та Північної Америки, в Україні ці стартапи ще не отримали достатнього визнання та поширення.

Проте можна знайти кілька сайтів для стартапів, наприклад, для краудфандингу (залучення фінансування для малого або нового бізнесу). В Україні працюють краудінвестингові платформи UInvest, Startup Network. Краудфандинг – це збір коштів для підтримки та розвитку проекту, ідеї чи продукту. Розвиток відвідуваності в нашій країні розпочався у 2013 році через Спільнокошт на платформі Велика Ідея.

Можна констатувати, що сьогодні фінансовий ринок в Україні має значну інноваційну порожнечу, зокрема у сфері сучасних інструментів управління корпоративними фінансами та надання фінансових послуг, ефективно використання якої може стати основним етапом подальшого розвитку економіки та фінансового сектору України.

Перспективним напрямом розвитку інновацій, на нашу думку, є енергетичний сектор, адже як показав 2022 рік проблеми енергетичного сектору стали надзвичайно актуальні та, в цілому, гарно проявилися, саме тому можна розглянути пропозиції щодо його розвитку, шляхом залучення інновацій в енергетику. Для цього пропонуємо дослідити впровадження інновацій в енергетичні галузі. На рисунку 3.6 зображені основні інновації, які застосовуються підприємствами в галузі енергетики.

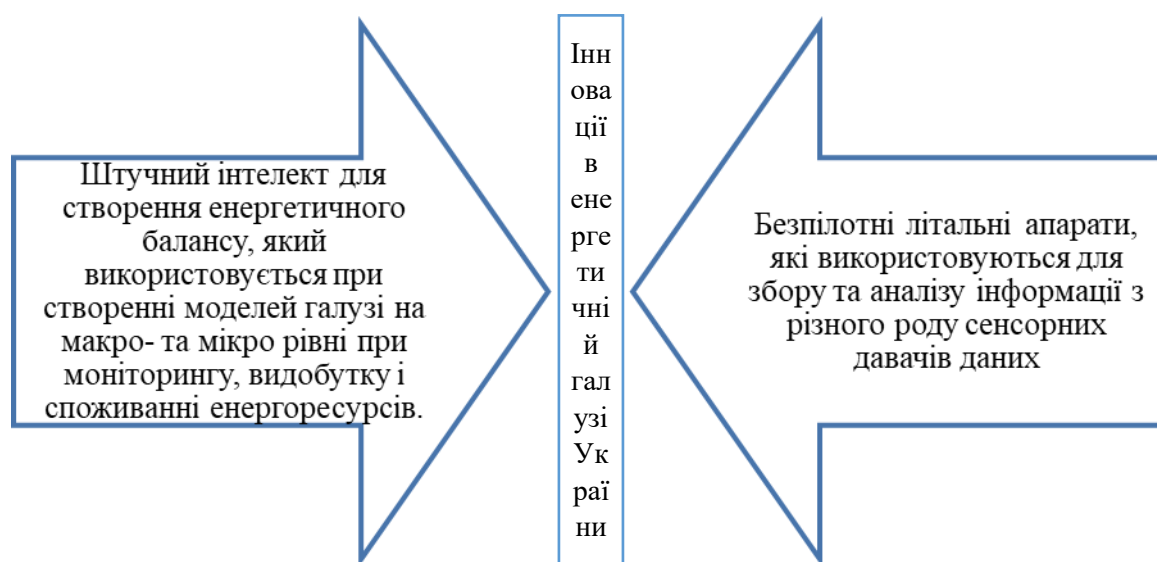

Рисунок 3.6 - Характеристика інновацій в енергетичній галузі України.

Джерело: розроблено автором

Окрім вище описаних інновацій в енергетичній сфері використовуються «розумні» електромережі та «розумний облік» споживання електроенергії, програми підтримки для підприємств та населення, щоб вони встановлювали енергоефективні технології та вдосконалювали інфраструктуру з енергозбереження, створення сприятливого середовища для розвитку та співпраці між інноваційними компаніями в енергетичній галузі, дослідницькими установами та урядом, розвиток освітніх програм, спрямованих на підготовку фахівців у сфері відновлювальної енергетики та інновацій.

Важливим напрямом є створення відновлювальної енергетики, яка сприятиме не тільки інноваційному, але й сталому розвитку нашої країни.

Яскравим прикладом компанії, яка займається виробництвом відновлювальної енергетики та відповідно її експортом на ринки ЄС є ДТЕК. ДТЕК позиціонує себе як «українська компанія, що динамічно розвивається та прагне до лідерства на європейських енергетичних ринках», в основі успіху якої знаходяться люди, ефективність і передові технології [51].

Саме інновації являються основою розвитку енергетичного сектору України, який постраждав в 2022 році від нападів росії та змусив компанії застосувати інновації для його відновлення.

Сумарно втрати по всьому енергетичному комплексу України в 2022 році сягали 523 млрд. грн, було зруйновано 30% електростанцій та вся країна переведена у режим економії енергії.

Наступним дослідимо відновлення електростанцій, які критично постраждали на східній території нашої країни (рис. 3.7).

Попри військові дії агресора, українським енергетикам вдалось повернути світло в оселі 4,8 млн. жителів східних областей. Що ще раз засвідчує наш незламний дух. Попри всі завдані руйнування енергетичному сектору відбулося його швидке відновлення та реконструкція.

Для зменшення негативного впливу атак РФ на енергетичний сектор український уряд працював у двох напрямках [52]:

- ремонт пошкоджених енергетичних об'єктів та відновлення постачання енергії;
- впровадження інновацій для збільшення енергоефективності, метою яких є зменшення потреби в енергії.

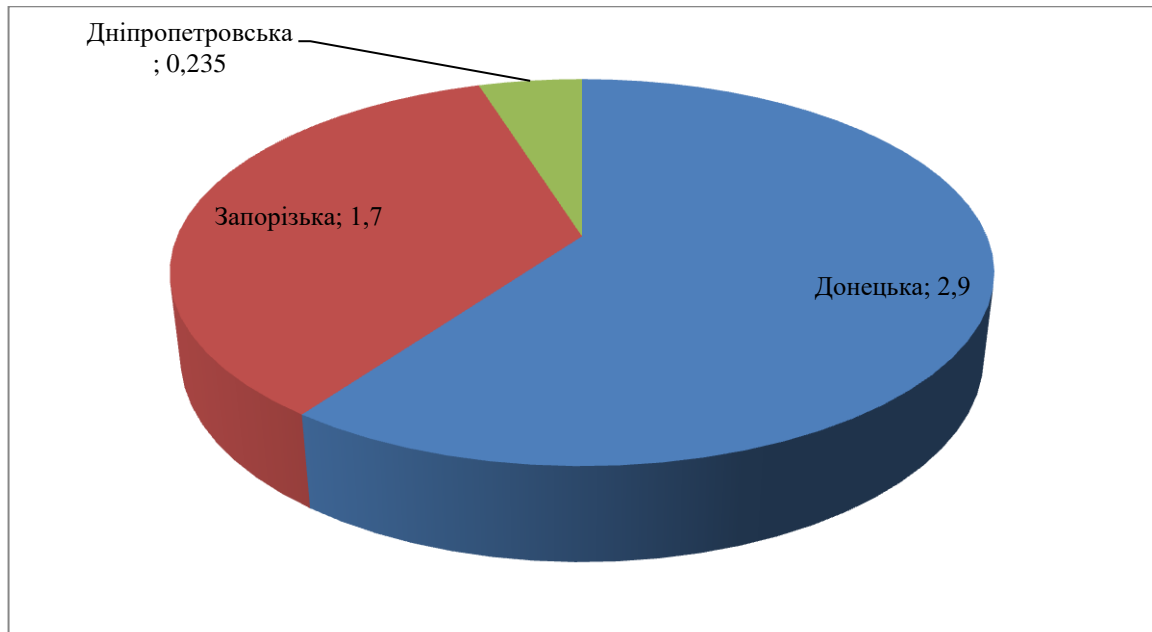

Рисунок 3.7 – Структура відновлення електропостачання по областях України з лютого 2022 року по жовтень 2022 року, млн. чол.

Джерело: розроблено автором на основі [51]

Впровадження інновацій в енергетичну галузь та використання технологій компаніями на енергетичному ринку є рушійною силою для стабілізації і гарантією безперебійної роботи економіки України і добробуту населення. Саме тому запуск першої промислової системи накопичення енергії є першим кроком у майбутнє енергетики країни та запорукою її енергетичної безпеки.

На енергетичному ринку компанія ДТЕК є першою, яка запустила будівництво проєкту з накопичення енергії. Також компанія працює над втіленням ідей щодо вдосконалення в сфері водневих технологій та розробляється воднева стратегія ДТЕК і реалізується локальний пілотний водневий проєкт [53]. Попри постійні атаки енергетичного сектору в 2022 році, ДТЕК запустила першу в Україні промислову літій-іонну систему накопичення енергії, яка призначена для накопичення, зберігання й віддачі електроенергії в мережу. Даний проєкт

призначений для пошуку оптимальних моделей роботи літій-іонної системи на різних сегментах енергетичного ринку України [54].

Інноваційні технології, які планує впроваджувати НАЕК «Енергоатом» наведені на рисунку 3.8.

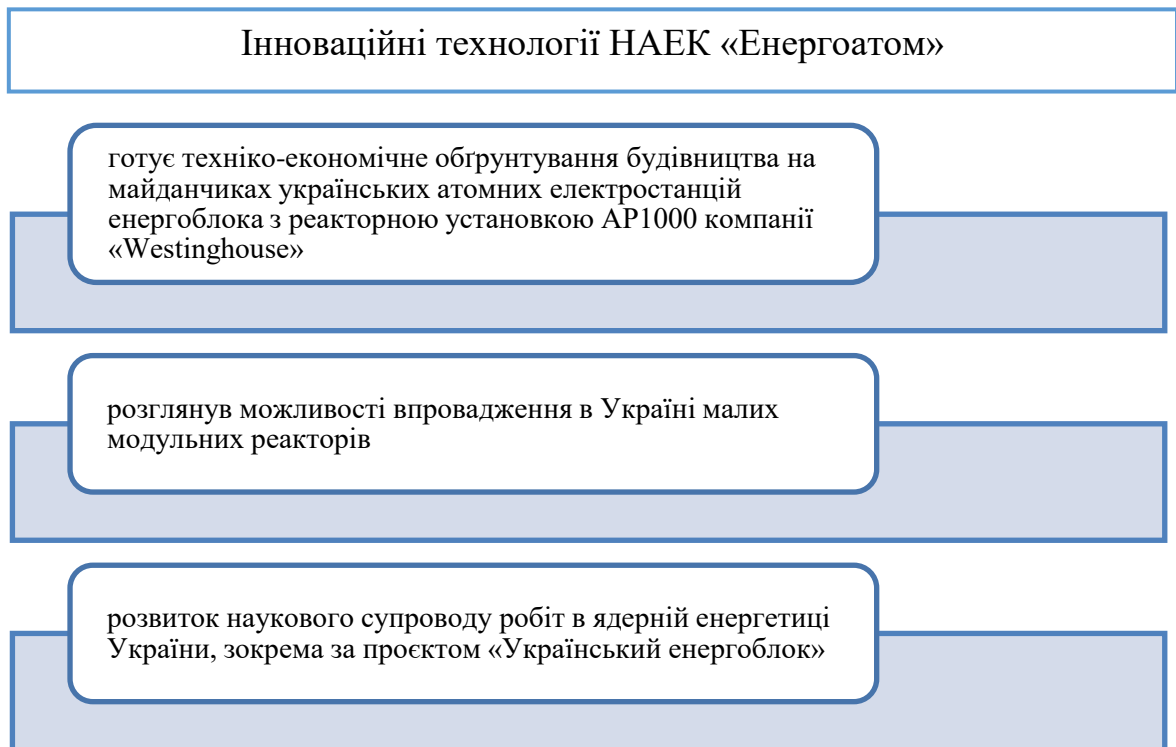

Рисунок 3.8 - Характеристика інноваційних технологій НАЕК «Енергоатом»

Джерело: розроблено автором на основі [56]

Як ми можемо побачити з рисунку 3.8, НАЕК «Енергоатом» працює над впровадженням інновацій в розвиток атомної енергетики та та втілює проекти щодо будівництва нових енергоблоків.

Ще однією компанією, яка впроваджує інновації в свої бізнес-процеси є «Укренерго», яка в 2023 р. запустила пілотний проект «Мережа майбутнього». Основною метою проекту є модернізації і посилення захисту магістральних мереж та впровадження технологій. Даний проект «Укренерго» запускає разом з CISCO. Саме з використанням досвіду CISCO керівництво «Укренерго» зможе швидко виявляти потенційні загрози та ефективно на них реагувати. Дана співпраця покликана забезпечити стабільність подачі енергетики в умовах війни.

Працівникам «Укренерго» буде надана підтримка експертів для прискорення та підвищення якості виконання робіт [55].

Співпраця «Укренерго» з CISCO дасть можливість українській компанії ефективно впроваджувати новітні технології в бізнес процеси та оптимізувати використання енергетики.

Отож, дослідивши розвиток інновацій в енергетичній сфері побудуємо стратегію інноваційного розвитку для вітчизняних енергетичних компаній, базу якої складатимуть інновації та технології (рис. 3.9).

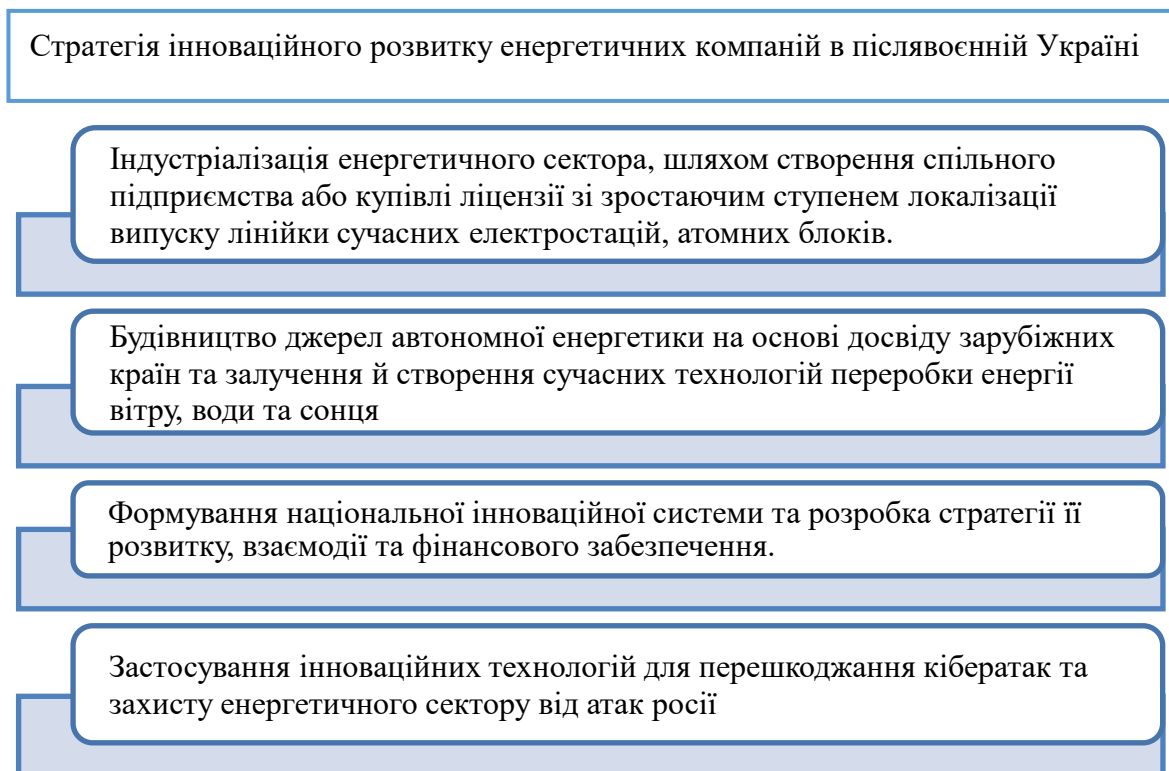

Рисунок 3.9 – Стратегія інноваційного розвитку енергетичних компаній в післявоєнній Україні

Джерело: розроблено автором

Для фінансового забезпечення реалізації даної стратегії потрібно використовувати наступні фінансові інструменти (рис. 3.10).

Рисунок 3.10 – Фінансові інструменти реалізації стратегії інноваційного розвитку енергетичних компаній

Джерело: розроблено автором

Найпершим кроком у реалізації стратегії інноваційного розвитку енергетичного сектора буде доцільно вважати надання пільг для компаній, які впроваджують інновації, що посилюватиме попит на розвиток інноваційної діяльності.

Також пріоритетними напрямками фінансування інноваційної діяльності можуть бути проекти, які будуть дотримуватися 17 цілей сталого розвитку. Оскільки дані цілі будуються, зокрема, на тих чи інших глобальних проблемах, інноваційне вирішення цих проблем дасть проекту величезну підтримку та надасть додаткові фактори конкурентоспроможності.

В цілому, коли підприємство обирає шлях дотримання сталого розвитку, ESG критеріїв, прозорості фінансової та нефінансової звітності, відкритої інформаційної політики, таке підприємство має мати пріоритет на отримання фінансування.

Після перемоги у війні основу фінансування доцільно надати тим компаніям, які розвивають та впроваджують інновації у своїй діяльності. Зі

сторони держави стимулювання інноваційної діяльності має бути зрозумілим, доступним та максимально прозорим.

Для того щоб вітчизняні компанії, які працюють в інноваційній сфері мали можливість впроваджувати інновації потрібна ефективна система кризового менеджменту, адже з настанням війни сотні компаній стикнулись з кризою, управляти якою просто не знали як. Саме тому пропонуємо побудувати систему кризового менеджменту, яку можна буде впроваджувати в компанії, механізм якої наведено на рисунку 3.11.

Рисунок 3.11 – Механізм системи кризового менеджменту в компанії

Джерело: розроблено автором

На рисунку 3.11 зображена модель, яку компанії можуть застосовувати, адже вони завжди мають бути готовими до змін на ринку та постійно його моніторити. Саме постійний аналіз ринку дозволяє ідентифікувати вже перші прояви кризових явищ, що дасть можливість застосувати більш дієві засоби, які передбачає модель.

Перш за все потрібно отримати інформацію про загальну ситуацію на ринку, про поточний фінансовий стан компанії, рівень продажу, маржинальний

прибуток, тобто інформацію про реальний стан компанії та її майбутні перспективи. На денну повістку всередині компанії потрібно виносити наступні питання:

1. Чистий прибуток компанії – його обсяг та основні джерела надходження.
2. Надати структуру витрат для того, щоб розуміти куди компанія витрачає кошти.
3. Запросити аргументування доцільності цих витрат.
4. Керівництво компанії має надати загальний план проєктів на наступні періоди.
5. Детальну інформацію про майбутні прогнози та ситуацію на ринку.

Отже, при формування стратегії кризового менеджменту та механізму щодо її реалізації потрібно використовувати поєднання проактивної та реактивної моделей, які в поєднанні дозволять кризис-групі компанії не тільки ліквідувати поточну кризу, але й передбачити кризові явища, які можуть виникнути в майбутньому. Основні ознаки кризи – це фінансові результати діяльності компанії, які власне і ідентифікують наявність чи відсутність кризи на підприємстві. Причини кризи найкраще демонструють такі показники як:

1. Падіння рівня продажів через зменшення проєктів.
2. Падіння дохідності компанії та показників рентабельності.
3. Зменшення власного капіталу та зростання зобов'язань.
4. Збільшення рівня кредиторської заборгованості та протермінування виплат.
5. Зменшення чистого та валового прибутку.
6. Гальмування інноваційних процесів, які можуть як надати підприємству додаткову конкурентну перевагу, так і стати чинником виходу із кризового становища.

Основні заходи для передбачення та стабілізації кризи в компанії в умовах війни є наступними:

- робити постійне прогнозування та аналітику ситуації на ринку, яким власне займатиметься кризис-група;
- оптимізувати витрати та скорити їх так, щоб компанія могла стабільно забезпечувати життєдіяльність всіх процесів на підприємстві;
- у зв'язку з можливим виникненням блекаутів закупівля генераторів та старлінків, які дозволять працювати компанії, незважаючи на відсутність електроенергії;
- отримання в держави «броні» на цінних працівників, адже в країні йде мобілізація та армія потребує поповнення резервів;
- підписання договорів на майбутні проекти з мінімальним терміном 1 рік, щоб гарантувати наявність роботи для працівників;
- перенести частину працівників, якщо таке можливо, на безпечні території України.

Отже, компаніям в сфері інновацій доцільно впровадити в свою діяльність елементи вищенаведеної моделі, адже працюючи в нестабільних умовах керівництво повинно бути готове до настання кризових явищ та не лише пристосуватись до них, але й ефективно працювати та розробляти й реалізовувати нові проекти.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3

В даному розділі був досліджений інноваційний розвиток США, як одного із світових лідерів щодо фінансування інновацій зі сторони держави. Також розглянута європейська модель фінансування інноваційної діяльності.

Можна зробити висновок, що Україна, як майбутній член та поточний партнер Європейського Союзу, повинна реалізовувати подібні програми або брати в них участь, що вона і робить наразі. Однак це не виключає можливості будувати власну інноваційно-інвестиційну стратегію та користуватися окремими національними програмами фінансування для підтримки інновацій та досліджень. У зв'язку з цим, впровадження подібної, але адаптованої під особливості нашої

країни, моделі фінансування інноваційної діяльності, яка успішно використовується у США, не заважає українській євроінтеграції.

Головними перешкодами для розвитку інновацій в регіонах України є недостатня кількість фахівців у сфері інноваційного менеджменту, правового захисту, фінансових консультантів, експертів з трансферу технологій та бізнес-планування; відсутність консультативної підтримки розвитку проекту від ідеї до стадії комерціалізації; відсутність налагодженої комунікації між вченими та представниками бізнесу, зацікавленими у розвитку інновацій як для потреб бізнесу в інноваціях, так і для отримання даних про нові та вдосконалені технологічні рішення, які можуть бути використані у виробництві; недостатній розповсюдження інформації про позитивні приклади перетворення ідеї в інноваційний продукт; недостатня чи обмежена ефективність інноваційної інфраструктури, яка повинна сприяти розвитку інноваційного підприємництва; недостатнє фінансування; нерозвиненість механізму надання довгострокових кредитів.

Пріоритетами в інноваційній діяльності та її фінансуванні впровадження чіткої стратегії інноваційного розвитку для компаній та стратегії кризового менеджменту. Також, основу фінансування доцільно надати тим компаніям, які розвивають та впроваджують інновації у своїй діяльності.

ВИСНОВКИ

В даній роботі було досліджено фінансування інноваційної діяльності в Україні, зокрема, в умовах війни, за результатами якого можна зробити такі висновки:

1. Отже, питання, пов'язані із недостатнім фінансуванням інновацій та ефективністю інноваційних проєктів негативно впливають на загальний рівень конкурентоспроможності економіки країни. Вирішення виявлених у ході дослідження проблем сприятиме підвищенню рівня інноваційної активності в умовах нестабільного зовнішнього середовища та сприятиме підвищенню ефективності інноваційної діяльності.

Фінансування інновацій в Україні — це напрям, який може значно змінити на краще економічну картину країни. Інновації можуть забезпечити стабільність та стимулювати розвиток.

До форм фінансування інноваційної діяльності входять: державне фінансування, кредити, лізинг, венчурне фінансування, форфейтинг, змішане фінансування, за рахунок прибутку, акціонерне фінансування, кредиторська заборгованість і використання тимчасово вільних коштів.

2. Забезпечення фінансування інноваційної діяльності компанії є необхідним для здійснення інноваційних проєктів та вже в залежності від компанії, її виду діяльності та фінансового стану вона може обирати різні види залучення фінансування.

3. Уряд відіграє ключову роль у розвитку інноваційного сектору, здійснюючи інвестиції в інновації, визначаючи пріоритети державного інноваційного розвитку, встановлюючи відповідне правове регулювання, підтримуючи кадрове забезпечення в інноваційній сфері, розвиваючи науково-інноваційну інфраструктуру та забезпечуючи інформаційну підтримку інноваційної діяльності. Саме урядова підтримка визначається як ключовий чинник у розвитку інновацій та технологій.

Вирішальним фактором успішного розвитку Української держави сьогодні є проривна інноваційна економічна діяльність, яка включає впровадження сучасних передових технологій, використання передових форм виробництва, розвиток пільгового кредитування, залучення вітчизняних та іноземних інвестицій, підтримка національних виробників, удосконалення державного регулювання економічних відносин, підвищення кваліфікації кадрового потенціалу, підтримка науки, захист прав інтелектуальної власності, створення творчості. Ідеологічною основою інноваційної діяльності в Україні має стати тісна співпраця науки та бізнесу, загальнонаціональна ідея захисту та розвитку економічно сильної країни.

Однак важливо враховувати, що для залучення інвестицій потрібна стабільна правова, економічна та безпекова ситуації. Також необхідно розвивати систему освіти та науки для підготовки висококваліфікованих кадрів, що сприятиме інноваційному розвитку.

4. Війна в Україні ще раз показала, що українці незламні як на військовому фронті, так і на економічному напрямку. Попри щоденні обстріли, ракети, блекаути український інноваційний бізнес продовжував працювати та відновлювати нашу економіку. Спільно з державою були розроблені комфортні умови для інвестицій в розвиток інновацій, що дозволило вітчизняним ІТ-компаніям ефективно працювати над відновленням нашої економіки.

5. Можна зробити висновок, що Україна, як майбутній член та поточний партнер Європейського Союзу, повинна активно впроваджувати аналогічні програми або брати в них участь, що наразі частково і відбувається. Однак це не перешкоджає розробці власної стратегії щодо інноваційно-інвестиційного розвитку, а також використанню національних фінансових програм для підтримки інновацій та наукових досліджень. Такий підхід не тільки враховує специфіку нашої країни, але й сприяє українській євроінтеграції, дозволяючи успішно адаптувати і впроваджувати моделі фінансування інноваційної діяльності більш успішних в цій галузі країн.

6. Такі інноваційні кластери як Харків та Дніпро є одними із найбільш постраждалих міст від військових дій росії і інфраструктура першого наполовину

зруйнована. Ось чому було запропоновано почати впроваджувати план наведений в роботі в дію, адже потрібно не лише відновити будівлі та споруди, але й захистити енергетичний сектор, як основну артерію забезпечення життєдіяльності в нашій країні. Його основою мають бути інноваційні технології, за якими стоїть майбутнє не тільки України, але й усього світу.

7. В процесі дослідження було визначено, що впровадження інновацій в енергетичний сектор не тільки покращить фінансові результати компаній, але й посилить захист енергомереж від ракетних атак та кіберзагроз. Як показав минулий рік енергетичний сектор України не є захищеним, саме тому використання інноваційних технологій енергетичними компаніями є основою майбутнього енергетичної галузі України.

8. За результатами дослідження в цій роботі, стало зрозуміло, що розвиток інноваційної діяльності в Україні неможливий без достатнього фінансування як з боку держави, так і приватного сектору. На жаль, наразі в Україні продовжується тенденція недостатнього виділення коштів на інноваційний розвиток. Посилюється це негативними зовнішніми факторами, які ще більш гальмують цей процес.

9. В роботі були висвітлені критерії, способи подолання цих викликів та напрями розвитку, дотримуючись яких Україна буде здатна не тільки розвивати власну економіку та забезпечувати добробут громадян, але і зможе конкурувати на міжнародній арені з країнами-лідерами у сфері інновацій. Наша країна має величезний потенціал і ми впевнені, що тимчасові труднощі лише загартовують українців. Чітко обравши вектор інноваційного розвитку та надавши йому пріоритет, наша країна зможе стабілізувати поточну ситуацію та розвиватися високими темпами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Інновація як стиль життя у XXI столітті - Ukraine. Culture. Creativity. URL: <https://uaculture.org/texts/innovacziya-yak-styl-zhyttya-u-hhi-stolitti/> (дата звернення: 01.11.2023).
2. Чіков І. А. Теоретичні підходи до визначення сутності поняття «інновація». Ефективна економіка. 2019. № 11. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/11_2019/181.pdf (дата звернення: 01.11.2023).
3. Белянська Ю.В. Економічна сутність та значення інновацій в сучасних умовах господарювання. Review of transport economics and management, 2020, вип.4(20). URL: <http://pte.diit.edu.ua/article/view/209406/228223> (дата звернення: 01.11.2023).
4. Лучко М. Р., Продан М. О. Маркетинговий підхід до інноваційної діяльності. Бізнес, інновації, менеджмент: проблеми та перспективи: зб. тез доп. III Міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 08 груд. 2022 р. – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, Вид-во «Політехніка», 2022. – 292 с. URL: <http://confmanagement.kpi.ua/proc/article/view/272072/267671> (дата звернення: 01.11.2023).
5. Олійник О.І. Поняття «інновація» та «новація» в освітньо-науковому дискурсі. Збірник наукових праць № 37 (1), 2022 р. URL: <https://pedosvita.kubg.edu.ua/index.php/journal/article/view/333/424> (дата звернення: 01.11.2023).
6. Цюняк О.П. Філософське осмислення поняття «інноваційна діяльність». «Young Scientist» № 5 (69), May, 2019. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2019/5/38.pdf> (дата звернення: 01.11.2023).
7. Про інноваційну діяльність: Закон України від 04.07.2002 р. № 40-IV. Дата оновлення: 31.03.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text> (дата звернення: 01.11.2023).

8. Колесніченко В.Ф. Визначення сутності категорій нововведення, інновація, інноваційна діяльність та інноваційний процес / В.Ф. Колесніченко // Економіка розвитку. – 2005. – № 4(36). – С. 100-107.

9. Писаренко Т.В. / науково-аналітична записка. Стан науково-інноваційної діяльності в Україні у 2020 році . – К.: УкрІНТЕІ, 2021. – 39 58 с.URL:

<https://mon.gov.ua/storage/app/media/nauka/2021/06/23/AZ.nauka.innovatsiyi.2020-29.06.2021.pdf> (дата звернення: 01.11.2023).

10. Мандич О., Заїка С., Заїка О., Жилякова О., & Близнюк О. (2023). Управління ризиками інноваційної діяльності в цифровій екосистемі. Науковий журнал “Інновації в науково-технічних і соціальних екосистемах”, № 6, стор. 24–45. DOI: <https://doi.org/10.56378/MOZS20231805> (дата звернення: 01.11.2023).

11. Скудлярський Я., Заїка С.О., Грідін О.В. (2016). Теоретичні аспекти інноваційної діяльності. Актуальні проблеми інноваційної економіки, випуск 1, с. 17–24. URL: http://apie.org.ua/wpcontent/uploads/2016/06/apie_2016_r01_a03.pdf (дата звернення: 02.11.2023).

12. Заїка С.О., Грідін О.В. (2016). Генезис дефініції інновації / Генезис дефініції інновації. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія "Економіка", вип.2(48),с.24 –30. URL:<https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/15430> (дата звернення: 02.11.2023).

13. Карлюка Д.О. Удосконалення управління інноваційним розвитком підприємств льонопереробної галузі: автореф. дис... канд. екон. наук / Д.О. Карлюка. — Київ, 2006. — 24 с.

14. Куцеконь Л.О. Теоретико-методологічні засади інноваційного розвитку підприємств - / Куцеконь Л. О. // Науковий вісник НУБіП України. – 2011. - № 168, ч. 3- С. 194-199.

15. Рошка М.С., Веремейчик О.Ф. інноваційний розвиток торговельного підприємства: поняття та вибір напрямку - Європейський вектор економічного розвитку. 2010. № 2 (9) -221

16. Мамонтова Н. А., Іванчук Н. В. (2022). Сучасні тенденції фінансування інноваційної діяльності промислових підприємств України / О.В. Проблеми інноваційно-інвестиційного розвитку, бр. 28, стор. 129–139.
17. Полякова Ю. V., & Shaida O. Іe. (2021). Фінансове забезпечення технологічного та інноваційного розвитку: світові та загальноукраїнські тенденції / О.В. Соціально-економічні проблеми сучасної України, випуск 6, С. 25–31.
18. Помилуйко Є. О. (2022). Структуризація фінансового забезпечення інноваційного розвитку України / О.В. Збірник наукових праць ДПУ, вип. 1, стор. 161–187.
19. Freeman C. *The Economics of Hope: Essays on Technical Change and Economic Growth*. London: Pinter, 1992.
20. Freeman C. *Technology Policy and Economic Performance: Lessons from Japan*. London; N. Y.: Pinter Publishers, 1987.
21. Lundvall B. A. *National Systems of Innovation. Towards a Theory of Innovation and Interactive Learning*. London: Pinter, 1992.
22. Nelson R. *National Innovation Systems: A Comparative Analysis*. Oxford Univ. Press, 1993.
23. Mazukato M. *Only State Can Develop Innovations and Technologies Effectively*, 2016. URL: www.BFM.ge
24. Global innovation Index 2021 (2021) URL: https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_2000-section3.pdf (accessed: 03.11.2023).
25. Innovation Index 2022 (2022), URL: https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_2000_2022/kr.pdf (accessed: 03.11.2023).
26. Global Innovation Index 2022 (Ukraine): https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_2000_2022/ua.pdf (accessed: 03.11.2023).

27. Топ-50 ІТ-компаній України, літо 2022: кількість спеціалістів зменшилася на 3%, а у «великої п'ятірки» оновився склад URL: <https://dou.ua/lenta/articles/top-50-summer-2022/> (дата звернення: 03.11.2023).
28. Рейтинг топ-50 ІТ-компаній України (2023), URL: <https://jobs.dou.ua/top50/> (дата звернення: 03.11.2023).
29. Інвестиції в українські стартапи (2023), URL: <https://mind.ua/publications/20251229-top-8-ukrayinskih-startapiv-2022-go-komu-vdalosya-zaluchiti-najbilshij-obsyag-investicij> (дата звернення: 03.11.2023).
30. Форбс. Фактор успіху. Вісім лідерів українського ІТ-бізнесу про результати 2022-го і те, куди рухатиметься ринок, URL: <https://forbes.ua/innovations/faktor-uspikhu-visim-lideriv-ukrainskogo-it-biznesu-pro-rezultati-2022-go-i-te-kudi-rukhatimetsya-rinok-28022023-11995> (дата звернення: 03.11.2023).
31. Джерела фінансування інноваційної діяльності підприємств (2019) URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2020/ni/dj_fin_igpp/dj_fin_idpp_u.htm (дата звернення: 03.11.2023).
32. “Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021–2027 роки”: Постанова Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 р. № 695. Е-джерело: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/> (дата звернення: 03.11.2023).
33. Стратегія розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/526-2019> (дата звернення: 03.11.2023).
34. Михасюк І., Косович Б. (2019). Державне регулювання сучасних напрямів розвитку підприємництва, торгівлі та біржової діяльності, Вісник Львівського університету (серія економічна), вип. 57, стор. 49–59.
35. Горбулін В. (2020). Космічна стратегія та перспективи розвитку. Вісник НАН України, вип. 2. URL: <http://files.nas.gov.ua/PublicMessages/Documents.pdf> (дата звернення: 03.11.2023).
36. Advantage Ukraine (2022), URL: <https://advantageukraine.com/> (accessed: 03.11.2023).

37. NRC_CLEAN_Final_Jul1_Losses-and-Needs-Report. (2022)
https://kse.ua/wp-content/uploads/2022/07/NRC_CLEAN_Final_Jul1_Losses-and-Needs-Report.pdf (дата звернення: 03.11.2023).
38. Український МІНФІН (2020) URL:
<https://index.minfin.com.ua/economy/gdp/> (дата звернення: 03.11.2023).
39. Бюджет України (2022) URL: <http://old.cost.ua/budget/revenue/#1> (дата звернення: 03.11.2023).
40. Ukraine Inflation Rate, веб-сайт (2022)
<https://tradingeconomics.com/ukraine/inflation-cpi> (accessed: 03.11.2023).
41. Бюджет України (2022) URL: <http://old.cost.ua/budget/revenue/#1>
42. Ukraine Inflation Rate, веб-сайт (2022)
<https://tradingeconomics.com/ukraine/inflation-cpi> (accessed: 03.11.2023).
43. Статистика зовнішнього сектору України (2022) URL:
<https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external> (дата звернення: 04.11.2023).
44. Estimated share of innovation investments and efforts by activity in government of states in the United States in 2019 (2019) веб-сайт
URL:<https://www.statista.com/statistics/1108175/innovation-investments-in-us-states/>
(accessed: 04.11.2023).
45. Tech sector as a percentage of total gross domestic product (GDP) in the United States from 2017 to 2020 (2020) веб-сайт
URL:<https://www.statista.com/statistics/1239480/united-states-leading-states-by-tech-contribution-to-gross-product/> (accessed: 04.11.2023).
46. Estimated share of innovation investments and efforts by activity in government of states in the United States in 2019 (2019) веб-сайт
URL:<https://www.statista.com/statistics/1108175/innovation-investments-in-us-states/>
(accessed: 04.11.2023).
47. Number of business establishments less than 1 year old in the United States, March 1994 to March 2020 (2020) веб-сайт
URL:<https://www.statista.com/statistics/235494/new-entrepreneurial-businesses-in-the-us/> (accessed: 04.11.2023).

48. 50 years as the technological ambassador to USA // Indian textile journal. – 2015. - Volume 126: Number 1. – P. 131-132.
49. The effect of science and technology parks on tenant firms: a literature review <https://link.springer.com/article/10.1007/s10961-022-09949-7/figures/1> (accessed: 04.11.2023).
50. ДТЕК, офіційний сайт. URL: <https://dtek.com> (дата звернення: 04.11.2023).
51. Штаб при Міненерго опрацював механізми оперативного відновлення енергопостачання в разі обстрілів рф об'єктів критичної інфраструктури, – Юрій Власенко (2022) URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/shtab-pry-minenerho-opratsiuvav-mekhanizmy-operatyvnoho-vidnovlennia-enerhopostachannia-v-razi-obstriliv-rf-obiektiv-krytychnoi-infrastruktury-iurii-vlasenko> (дата звернення: 04.11.2023).
52. Ukrainian energy sector evaluation and damage assessment (2022). International Energy Charter. 20 p. URL: https://www.energycharter.org/fileadmin/DocumentsMedia/Occasional/2022_12_20_U_A_sectoral_evaluation_and_damage_assessment_Version_V.pdf (accessed: 04.11.2023).
53. Інновації та цифрова трансформація стануть для ДТЕК пріоритетними напрямками розвитку в найближче десятиліття (2021). ДТЕК, 24 грудня 2021. URL: <https://dtek.com/media-center/news/innovation-and-digital-transformation-will-become-dtekpriority-development-areas-in-the-next-decade/> (дата звернення: 04.11.2023).
54. Жиренко Х. (2021). ДТЕК запустив першу в Україні систему накопичення енергії. ГЛАВКОМ, 20 травня 2021. URL: <https://glavcom.ua/economics/finances/dtek-zapustiv-pershuv-ukrajini-sistemu-nakopichennya-energiji-757434.html> (дата звернення: 04.11.2023).
55. Жарикова А. (2023) "Укренерго" та Cisco працюватимуть над "Мережею майбутнього", URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2023/06/27/701640/> (дата звернення: 04.11.2023).

56. Національна Академія Наук (2022) Міжнародна наукова конференція «Перспективи впровадження інновацій у атомну енергетику», URL: <https://www.nas.gov.ua/UA/Messages/Pages/View.aspx?MessageID=9520> (дата звернення: 04.11.2023).

57. Вовченко О. В. Вплив інноваційної діяльності у промисловості України на економічну безпеку держави. Дисертація. URL: https://library.krok.edu.ua/media/library/category/disertatsiji-avtoreferati-vidguki/vovchenko_2019-disertatsija.pdf (дата звернення: 05.11.2023).

58. Грибовська Ю. М. Облік витрат на інновації: сучасний стан та перспективи розвитку / Ю. М. Грибовська / Глобальні та національні проблеми економіки. – 2018. – Вип. 23. – С. 612–617. URL: <http://global-national.in.ua/archive/23-2018/120.pdf> (дата звернення: 05.11.2023).

59. Акімова Н.С., Янчева Л.М. Організація обліку інноваційної діяльності: вітчизняні та міжнародні аспекти. Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг. Збірник наукових праць Випуск 2 (34), Харків, 2021. URL: https://repo.btu.kharkov.ua/bitstream/123456789/3219/1/1_%D1%81%D0%B5%D0%BA%D1%86%D0%B8%D1%8F-12-28.pdf (дата звернення: 05.11.2023).

60. Квак С.А. Економічний механізм стимулювання інноваційної діяльності промислових підприємств України. Дисертація. Львів, 2020. URL: https://www.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/09/dis_kvak.pdf (дата звернення: 05.11.2023).

61. Носовець О. І. Інформаційно-аналітичне забезпечення контролювання результатів інноваційної діяльності промислових підприємств. Дисертація. Одеса, 2020. URL: https://op.edu.ua/sites/default/files/publicFiles/dissphd/dis_phd_073_nosovec.pdf (дата звернення: 05.11.2023).

62. Крилов Д. В. Інноваційна діяльність підприємства: місія, завдання та особливості організації. Проблеми і перспективи економіки та управління. 2023. № 1(33). С. 7-14. URL:

<http://ppeu.stu.cn.ua/article/view/281988/276204> (дата звернення: 05.11.2023).

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Таблиця А.1 – Визначення сутності інноваційна діяльність

Науковці	Визначення «інноваційна діяльність»:
Покропивний С. Ф. [57, с.54]	«діяльність, окреслена за висновками ринкового дослідження, що враховує: науковий та технічний розвиток; модернізацію технічного та організаційного характеру; встановлення політичної інвестиції; справжню інвестицію в новизну.»
Грибовська Ю. М. [58, с. 614]	«це дія, націлена на заснування і запровадження новітніх технологій та способів виробництва, прийомів та різновидів продукції, які відповідають потребам споживачів.»
Загородній А.Г., Вознюк Г. Л. [59, с.24]	«це процес, спрямований на пошук шляхів зросту виготовлення та вдволення суспільних прагнень у конкурентоспроможних виробів через застосування наукових, технічних та інтелектуальних потенціалів.»
Квак С. А. [60, с.38]	«це складний процес, який складається насамперед із зміни інновацій у формі модерних ідей в інновації з ціллю здобутку соціальних, економічних, екологічних чи інших суспільних ефектів».
Дробишевська Л. Н., Тер-Саакян А. Г. [61, с.322]	«модернізація вже споживчих продуктів, покращуючи їхню будову та вживання новітніх технологій задля поліпшення встановлених даних, спаду собівартості виготовлення та одержання додаткового доходу».
Крилов Д. В. [62, с.9]	«організація науково-дослідницьких процесів, націлених на розробку та запровадження новацій для майбутнього застосування в компанії та для результативного впровадження на світовому та державному ринках.»